

OLIVER GOLDSMITH

WAKEFIELDIN
KAPPALAINEN

Oliver Goldsmith

Wakefieldin kappalainen

«Public Domain»

Goldsmith O.

Wakefieldin kappalainen / O. Goldsmith — «Public Domain»,

Содержание

ENSIMMÄINEN LUKU	5
TOINEN LUKU	7
KOLMAS LUKU	9
NELJÄS LUKU	13
VIIDES LUKU	15
KUUDES LUKU	17
SEITSEMÄS LUKU	19
KAHDEKSAS LUKU	22
YHDEKSÄS LUKU	28
KYMMENES LUKU	30
YHDESTOISTA LUKU	33
Конец ознакомительного фрагмента.	35

Oliver Goldsmith

Wakefieldin kappalainen

ENSIMMÄINEN LUKU

Perhe Wakefieldissa.¹ Yhtäläisyyttä ihmisissä sekä mielipiteissä.

Aina minä olen ollut sitä mieltä, että kunnon mies, jolla on vaimo ja paljon lapsia, tekee enemmän hyötyä kuin se, joka edelleen naimatonna elää ja väkiluvusta vaan puhella osaa. Ja niinpä minä, tuskin vuottakaan virassa oltuani, rupesin täydellä todella miettimään avioliittoa ja katselemaan itselleni vaimoa, niinkuin vaimonikin valitsi kangasta häähameeseen: ei siinä katsottu, mikä olisi koreata päältä nähden, vaan mikä laadultaan lujaa.

Hän olikin – se minun on myöntäminen sävyisä ja ahkera ihminen, ja mitä taas hyvään kasvatukseen tulee, ei maalla montakaan naista ollut häntä etevämpää. Hän pystyi lukemaan mitä englanninkielistä kirjaa hyvänsä, kovinkaan paljoa tavailematta,² mutta vihanneksien suolaamisessa ja hedelmäin säilöönpanossa ja keittotaidossa ei hänellä ollut vertaistansa ensinkään. Kehui hän olevansa erinomaisen kekseliäs emäntäkin, vaikk'en minä milloinkaan huomannut meidän talon tulleen yhtään rikkaammaksi mistään hänen keksinnöistänsä.

Me rakastimme kumminkin toisiamme kaikesta sydäimestä, ja molemmanpuolinen hellyys se kasvoi kasvamistaan vuodesta vuoteen. Eikä toden totta ollutkaan meillä mitään syytä suuttua maailmaan tai toisiimme. Meillä oli sievä asunto kauniissa seudussa ja hyvät naapurit. Aika kului mieltä ylentävissä haasteluissa tai hauskoissa maalaishuvituksissa. Käytiin vieraisilla rikkaissa naapureissa ja avusteltiin köyhiä. Ei meidän tarvinnut kovia kohtaloniskuja peljätä eikä rasituksia kestää. Minkä meillä vaiheita oli, kaikki ne kotilieden ääressä tapahtuivat.

Me kun asuimme vallantien varrella, poikkesi meille usein matkustajia ja vieraita maistamaan meidän karvikkoviiniä, joka oli laajalti tunnettua, eikä ollut kellään mitään moittimisen syytä siinä kohden, sen minä vakuutan kaikella historioitsijan luotettavuudella. Peräti usein pistäysi meillä serkkuja, toisia, jopa neljänsiäkin serkkuja, jotka muistivat sukulaisuutensa meidän kanssamme ilman suku- ja kantakirjojakin. Paljohan näissä heimolaisissa oli sellaisiakin, joista ei meille kovinkaan suurta kunniaa tullut, niissä kun oli viljalti sokeita, rampoja ja raajarikkoja, mutta vaimoni se vaati vain, että koska he kerran ovat samaa lihaa ja verta kuin mekin, niin pitää heidän istuman yhden pöydän ääressä meidän kanssamme. Ja niinpä oli meillä, elleihän vallan rikkaita, niin ainakin varsin tyytyväisiä ystäviä ympärillä.

Tässä kohden pitää paikkansa vanha sananparsi: mitä köyhempi vieras, sitä helpompi kestittää; ja niinkuin muutamat mielellään katselevat tulppanin värejä tai perhosen siipiä, samoin olin minä jo luonnostanikin onnellisten kasvojen ihailija. Mutta jos joukkoon joutui sellainenkin sukulainen, jonka huomasin luonteeltaan kehnoksi ja josta kernaasti tahdoin päästä, niin lainasin hänelle ratsutakin tai parin saappaita, väliin huononpäiväisen hevosenkin, ja silloin minä mielihyväkseni huomasin, ett'ei moinen orpama milloinkaan palannut tuomaan lainaansa takaisin. Sillä tavoin me pääsimme vastenmielisistä vieraista, mutta sen sijaan ei saanut kenkään syytä sanoa, että matkamiehen tai köyhän sukulaisen on täytynyt kääntyä takaisin Wakefieldin pappilan kynnykseltä.

Näin sitä sitten elettiin monta vuotta varsin onnellisissa oloissa, ei kumminkaan ihan ilman niitä häiriöitä, joita sallimus ihmisille lähettää, osoittaakseen hänelle antimiensä arvon suuruutta. Koulupojat ne usein kävivät hävitysretkillä minun hedelmätarhassani, ja kissat ja lapset pitivät hyvänä vaimoni kermapyttyjä. Sattui semmoistakin, että hovinherra nukahti kirkossa kesken

¹ Wakefield, lue: ueekfiild.

² Lukija ottakoon huomionsa, että oikeinkirjoitus englanninkielessä on ylen vaikea asia. Suomentajan muistutus.

kaikkein liikuttavimpia kohtia saarnassani, tai että hänen rouvansa varsin vähäisellä niiauksella vastasi vaimoni kohteliaasen tervehdykseen. Pian ne kumminkin menivät ohitse tuollaiset mieliharmit, ja parin kolmen päivän perästä me itsekkin ihmettelimme, mitenkä tuosta tuommoisesta saattaa ensinkään onkeensa ottaa.

Lapseni, kohtuullisuudessa ja hemmottelematta kasvatetut, olivat ruumiiltaan solakoita ja terveitä, pojat rotevia, toimeliaita, tyttäret kauniita ja kukoistavia. Seistessäni pienen perhepiirini keskellä, mieleeni väliin väkisinkin muistui kuuluisan Abensbergin kreivin tarina. Kun Henrik H: n matkustaessa halki Saksanmaan, muut hoviherrat kantoivat hallitsijallensa tervetuliaisiksi kauniita lahjoja, toi Abensbergin kreivi hänen eteensä kaksineljättä lastansa, esittäen ne hänelle arvokkaimpina antiminaan. Minulla ei heitä ollut kuin kuusi, mutta pidin heitä kumminkin varsin kallis-arvoisena lahjana maalleni, joka niinmuodoin oli mielestäni minun velalliseni. Vanhin poika oli ristitty Yrjöksi, setänsä kaimaksi, sen, joka oli jättänyt meille perinnöksi kymmenentuhatta puntaa. Toinen lapsi oli tytär, ja hänen nimekseen minä olisin tahtonut panna Griseldan, tätinsä mukaan, mutta vaimoni, joka tyttöä odotellessaan oli lukenut romaaneja, sai kuin saikin tingityksi hänelle Olivian nimen. Ei kulunut vuottakaan, niin syntyi toinen tytär, ja tästä oli nyt minun arveluni mukaan tuleva Griselda, mutta kun muuan rikas sukulainen sai päähänsä ruveta kummiksi tytölle, niin pantiin hänen neuvostansa lapselle nimeksi Sofia. Ja näin tuli perheeseen kaksi romantillista nimeä, mutta minun ei ollut siihen osaa vähääkään, sen minä juhlallisesti vakuutan. Lähinnä seurasi sitten Moses niminen poika, ja kahdentoista vuoden perästä lisääntyi perhe jälleen kahdella pojalla.

Turhaa olisi minun salata sitä riemahtelua, millä minä katselin pienosia ympärilläni, mutta sitäkin suurempi oli vaimoni ylpeys ja mielihyvä. Vieraat ne välisti puhuivat: "Totta maarian, mrs Primrose³, näin kauniita lapsia ei ole koko tällä paikkakunnalla." Ja siihen oli vaimoni tapa vastata: "Niin, naapuri; sellaisiahan ne ovat, miksi taivas ne teki; somia kyllä, kunhan vaan olisivat kilttejä, sillä kaunis käytöshän se ihmisen kauniiksi tekee." Ja sitten hän käski tytärtä istua suorassa, ja kieltämättä he hyvin kauniita olivatkin. Ulkomuoto on minun mielestäni niin vähäpätöinen asia, että tuskin olisin tätä tullut maininneeksikaan, ellei tuo samainen seikka olisi meidän seudulla ollut yleisenä puheen-aiheena. Olivia, noin kahdeksantoista vuoden ijässä, oli uhkuvan kaunis, jollaiseksi maalarit kuvaavat Hebeä, avomielinen, vilkas, käskeväinen. Sofian piirteet eivät olleet ensi katsannolta silmään pistäviä, mutta tekivät usein sitä varmemman vaikutuksen: ne olivat pehmeät, kainot, miellyttävät. Toinen voitti yhdellä iskulla, toinen yhä uudistuvilla yrityksillä.

Naisen luonne kuvastuu tavallisesti hänen kasvojensa piirteissä. Niin oli ainakin minun tyttärieni laita. Olivia toivoi useampia rakastajia: Sofia tahtoi pitää kiinni vain yhdestä. Olivia keikaili ja koristelihe pelkästä miellyttämisen halusta; Sofia se oikein piilotteli sulojansa, jottei näyttäisi vastenmieliseltä. Toinen oli minun rattonani, iloisena ollessani; toinen kannatti minua järkevyydellään vakavina hetkinäni. Nämä ominaisuudet eivät sentään kumpaisessakaan menneet liiallisuuksiin, ja usein minä näin heidän vaihtaneen koko päiväksi luonteita keskenään. Surupuku saattoi muuttaa kokettini aivan hempeämieliseksi ja kimpullinen nauhoja tehdä hänen sisarensa tavallista vilkkaammaksi.

Yrjö poikani oli saanut kasvatuksensa Oxfordissa, minä kun toivoin hänestä tiedemiestä. Toinen poikani, Moses, jota aioin valmistaa käytännölliselle uralle, oli saanut opiskella kotona erillaisia aineita. Tarpeetonta kumminkin on yrittää kuvailemaan nuorten ihmisten luonteita, sellaisten, jotka varsin vähän vielä ovat maailmassa liikkuneet. Lyhyesti sanoen: yhtäläisyys heissä oli silmään pistävää, niinkuin ainakin saman perheen jäsenissä; tarkemmin: yhtäläisiä he olivat luonteeltaan jokainen, yhtä ylevämielisiä, herkkäuskoisia, vilpittömiä ja säveitä.

³ Mrs lyhennys sanasta mistress (lue: misis) = rouva. Suom. muist.

TOINEN LUKU

Kovan onnen kohtauksia perheessä. – Onnen antimien menettäminen vahvistaa vain oikeamielisen ihmisen itsetuntoa.

Maalliset toimet talossa olivat pääasiallisesti vaimoni huolena, henkiset yksinomaan minun hallussani. Tulot virastani, jotka nousivat noin viiteenneljättä puntaan vuodessa, minä lahjoitin papiston leskille ja orvoille meidän hiippakunnassa. Minulla kun oli itselläni omaisuutta kyllä, ei minun tarvinnut murehtia toimeentulostani. Tunsinpa salaista mielihyvääkin, saadessani täyttää velvollisuuteni palkatta. Senvuoksi olin päättänyt hoitaa virkaani ilman apulaista ja päästä persoonallisesti tuntemaan jokaisen seurakuntalaiseni. Naineita miehiä minä kehoitin pysymään kohtuudessa, naimattomia nuorukaisia menemään naimisiin, ja niinpä muutaman vuoden perästä oli yleisenä sananpartena, että Wakefieldissa on kolme kovaa puutetta: papilta puuttuu ylpeyttä, nuorilta miehiltä vaimoja ja krouveilta vieraita.

Avioliitto oli aina ollut minulle mieluisimpia puheen-aineita, ja monta saarnaa minä kirjoitinkin onnellisen avioliiton ylistykseksi. Yhteen kohtaan varsinkin minä siinä kiinnyin: väitin näet, samoin kuin Whistonkin, ett'ei Englannin kirkon papin sovi vaimonsa kuoltua mennä uusiin naimisiin. Sanalla sanoen, otin tehtäväkseni esiintyä ankarana monogamistina.

Olin jo aikaisin takertunut väittelyihin tästä tärkeästä asiasta, josta niin monta paksua nidosta on kirjoitettu. Julkaisin siitä itsekkin muutamia kirjasia. Ei niitä montakaan kaupaksi mennyt, mutta minä lohdutin itseäni sillä, että tulihan edes joku asian-ymmärtävä lukeneeksi niitä. Yksi ja toinen ystävä piti tätä intoilemista heikkona puolena minussa, mutta voi! eivätpä he olleet tätä asiata niin kauan ja niin syvästi mietiskelleetkään kuin minä. Mitä enemmän minä sitä ajattelin, sitä tärkeämmältä se mielestäni tuntui. Meninpä periaatteissani askelta kauemmaksikin kuin Whiston: hän oli vaimonsa hautakiveen piirittänyt, että vainaja oli ollut William Whistonin *ainoa* vaimo; minä seipitin jo vaimoni eläissä samallaisen hautakirjoituksen, jossa puhutaan hänen ymmärtäväisyydestään, säästäväisyydestään ja kuuliaisuudestaan kuolemaan asti. Tämä piirrettiin kauniilla kirjaimilla ja pantiin komeissa puitteissa kaminin olalle, jossa siitä oli paljonkin hyötyä. Se huomautti vaimolleni, mitä velvollisuuksia hänellä on minua kohtaan, ja kuinka uskollinen minä olen hänelle; se kehoitti häntä toimimaan niin, ett'ei ihmisillä olisi hänestä muuta kuin hyvää puhuttavana, ja muistutti häntä alati kuolemasta.

Tämä alinomainen avioliiton ylistäminen se kaiketi vaikutti sen, että vanhin poikani, yliopistosta palattuansa, rupesi katselemaan erään lähiseudulla asuvan papin tytärtä. Tällä papilla oli korkea hengellinen virka-arvo ja niin hyvä taloudellinenkin asema, että tyttärellä oli melkoiset myötäjäiset odotettavissa. Mutta tämä oli vähin neidon edullisia puolia. Kaikki ihmiset, kahta tytärtäni lukuun ottamatta, kehuivat miss Arabella Wilmotia kerrassaan kauniiksi immeksi. Hän oli niin nuori, terve, kukoistava, kasvojen iho niin helakan kuultava, katse niin henkevä, ett'ei vanhakaan saattanut kylmäkiskoisesti häntä katsella. Mr Wilmot⁴, kuultuaan, että minäkin kykenen säätämään pojalleni melkoisen summan, oli nuorten liittoon taipuvainen. Ja siitä pitäin elivät molemmat perhekunnat kaikessa sovussa, niinkuin konsanaankin ne, joista pian tulee läheisiä sukulaisia.

Kokemuksesta jo tietäen, että kihloissa-olo on onnellisinta aikaa elämässä, minä mielellänikin pitkitin tätä aikaa, ja monenmoiset yhteiset huvitukset näyttivät vaan päivä päivältä yhä enemmän kiinnittävän rakastuneita toisiinsa. Aamulla tavallisesti herätettiin soitonsäveliin, ja kauniilla ilmalla lähdettiin ratsain metsästäämään. Aamiaisen ja päivällisen välinen aika meni naisilta pukeutumiseen ja lukemiseen: tavallisesti he lukivat yhden sivun ja peilailivat itseänsä sitten, ja tämä – se täytyy filosofienkin myöntää – oli useinkin se kauniin sivu.

⁴ Mr lyhennys sanasta mister = herra. Suom. muist.

Päivällispöydässä oli vaimoni puheenjohtajana. Hän kun tahtoi, äidiltään perimänsä tavan mukaan, omin käsin leikellä annokset kullekin, saimme me kuulla jok'ainoan ruokalajin historian. Estääkseni päivällisen jälkeen naisia lähtemästä pois, käskin tavallisesti siirtää pöydän syrjään, ja usein silloin tyttäret, musikkiopettajansa avulla, pitivät meille oikeita konsertteja. Kävelyretkiin, teenjuontiin, panttileikkeihin kului sitten loput päivää. Kortinlyöntiin ei tarvinnut koskaan turvautua. Minä vihasin kaikkea muutakin rahapeliä, paitsi puffi- eli triktraklautaa, jota välistä pelasimme vanhan ystäväni kanssa kahden pennyn panoksilla⁵.

Näin kului muutamia kuukausia, kunnes arveltiin parhaaksi määrätä hääpäivä, jota jo nuoretkin näkyivät hartaasti halajavan. Minun ei tarvitse ruveta kuvailemaan vaimoni hyörimistä ja pyörimistä häitten valmisteluissa eikä tyttärenikään salaperäisiä silmäyksiä. Minun huomioni oli sitä paitsi nyt kiintynyt kokonaan toisaalle: valmistelin näet painoon erästä kirjoitusta, lempiaatettani puolustaakseni. Minä kun pidin tätä kirjoitustani mestariteoksena sekä todisteluun että stiiliin nähden, niin en malttanut sydämeni ylpeydessä olla näyttämättä sitä vanhalle ystävälleni, mr Wilmotille, jonka hyväksyvää lausuntoa en lainkaan osannut epäillä. Mutta liianpa myöhään huomasin hänen olevan sielustaan ja sydämeästään aivan päinvastaista mielipidettä, eikä kummakaan, hän kun paraillaan kosiskeli itselleen neljättä vaimoa. Tuosta syntyi – arvaahan sen – jotenkin kiivas väittely, joka oli vähällä tehdä tyhjäksi puuhanalaiset häät. Päätettiin kumminkin ottaa asia perinpohjaisen harkinnan alaiseksi häitten aattona.

Keskustelu oli innokasta puolelta sekä toiselta. Hän syytti minua vääräuskoiseksi; minä työnsin syytöksen takaisin ja – sana sanasta, kaksi paraasta. Väittelyn ollessa kuumimmillaan, tuli muuan sukulainen kutsumaan minua ulos. Huolestuneen näköisenä hän kehoitti minua lopettamaan kiistat ainakin siksi kunnes poikani häät on pidetty.

– Myöntäkää hänen olevan aviomiehen, koska hän niin tahtoo.

– Mitenkä? – huudahdin minä. – Ettäkö antaisin perää oikeassa asiassa? Myöntää hänen tekevän oikein, kun vast'ikään olen saanut hänelle selväksi, että hänen väitteensä on melkein sulaa hulluutta? Ennen minä luovun omaisuudestani kuin periaatteestani.

– Mieleni on paha, – vastasi ystävä, mutta minun täytyy ilmoittaa teille, että teidän omaisuutenne on melkein ollutta ja mennyttä. Se kauppias kaupungissa, jonka huostaan te olitte uskoneet varanne, on mennyt karkuteille, välttääkseen konkurssia, ja luultava on, ett'ei saamamiehille jää shillingiäkään puntaa kohti. Säästääkseni teitä ja perhettänne, aioin ilmoittaa tämän ikävän uutisen vasta häitten jäljestä, mutta nyt se kenties hiukan hillitsee väittely-intoanne. Kaiketi olette siksi ymmärtäväinen, että huomaatte parhaaksi olla puhumatta asiasta yhtään mitään, ainakin siksi kunnes poikanne on saanut nuoren vaimonsa omaisuuden turvalliseen paikkaan.

– Vai niin! – virkoin minä. – Jos se, mitä sanoitte, on totta, ja jos minusta nyt tulee kerjäläinen, niin en minä silti roistoksi rupea, joka periaatteistaan moisen syyn takia luopuu. Minä menen heti paikalla sisään ilmoittamaan, millä kannalla minun asiani ovat, ja mitä taas minun väitteeseeni tulee, niin otan takaisin senkin vähän, mitä tuolle vanhalle herralle olin antanut perää, enkä myönnä hänen olevan aviomiehen, en tämän sanan pienimmässäkään merkityksessä.

Ei tulisi loppua lainkaan, jos rupeaisin kuvailemaan, kuinka erillaisen vaikutuksen minun ilmoitukseni teki kumpaankin perheeseen. Mutta rakastuneitten tuskaan ei muitten tunteita käy vertaaminenkaan. Mr Wilmot, joka jo ennenkin oli näyttänyt olevansa taipuvainen kaupan purkamiseen, teki tämän iskun jälleen empimättä lopullisen päätöksen. Yksi avu hänessä oli täydessä voimassa, ja se oli käytännöllinen äly, liiankin usein ainoa, mikä meissä vielä on jäljellä, kun olemme jo kahdennella kahdeksatta.

⁵ Penny (monikossa pence) = 10,5 Suomen penniä Suom. muist.

KOLMAS LUKU

Muutto. Lopulta käy tavallisesti selville, että ihminen on oman onnensa seppä.

Meidän perheen ainoana toivona oli nyt, että sanoma meitä kohdanneesta iskusta oli pahan-ilkistä tai ennen-aikaista huhua. Mutta pian sain asiamieheltäni kaupungista kirjeen, joka vahvisti todeksi koko asian. Itse puolestani olisin kyllä kestänyt omaisuuteni menettämisen, mutta minua huolestutti perheeni, joka ei ollut kasvatettu sietämään ihmisten ylenkatseen tuottamaa nöyryytystä.

Kului pari viikkoa, ennenkuin yritin käydä heidän suruansa suistamaan, sillä ennen-aikainen lohdutus se vain lisää tuskaa. Sillä välin koetin keksiä keinoja perheeni toimeentulolle. Vihdoin tarjottiin minulle kaukaisessa seudussa pieni seurakunta, jossa oli oleva palkkaa viisitoista punttaa vuodessa, ja jossa häiritsemättä saisin pysyä mielipiteissäni. Ilomielin suostuin tarjoukseen ja päätin, tuloja lisätakseni, ottaa vuokralle pienen maatilan.

Tämän päätöksen tehtyäni, oli lähinnä huolena kerätä kokoon loput omaisuuttani. Kaikki velat maksettua, oli minulla neljästäkymmenestä tuhannesta punnasta jäljellä enää neljäsataa. Tärkein tehtäväni oli nyt saada perheeni entinen ylpeys taivutetuksi alas nykyisten olojen tasalle, sillä – sen kyllä tiesin – korskeileva köyhyys on mitä viheliäisintä.

– Te tiedätte kyllä, rakkaat lapset, – lausuin minä, – ett'ei taitavinkaan menettely olisi voinut estää tätä onnettomuutta, mutta nyt saatamme, taitavasti menetellen, torjua sen seurauksia. Me olemme nyt köyhiä, armaani, ja meidän pitää ymmärtää mukautua nöyryytettyyn tilaamme. Meidän täytyy nyt nurkumatta luopua ylellisyydestä, joka niin monen on saattanut kurjuuteen, ja hakea yksinkertaisissa oloissa sitä rauhaa, jossa kaikki saattavat olla onnellisia. Köyhät elävät tyytyväisinä ilman meidän apuamme; emmekö me sitten oppisi elämään ilman heidän apuansa? Niin, lapset, meidän on tästä hetkestä alkaen luopuminen kaikista ylhäisten vaatimuksista. Meillä riittää varoja sen verran vielä, että voimme olla onnellisia, jos ymmärtäväisiä olemme. Rikkaita emme ole; olkaamme sen sijaan tyytyväisiä.

Vanhimman poikani, joka oli käynyt opinnoilla yliopistossa, päätin lähettää kaupunkiin hankkimaan tulonlisiä sekä meille että itselleen. Ystävistä ja perheistä eroaminen on kenties tuskallisinta, minkä köyhyys mukanaan tuo.

Päivä lähenei, jolloin meidän oli määrä ensi kertaa hajaantua. Poikani sanoi jäähyväiset äidilleen ja muille perheenjäsenille, jotka kyynelöiden häntä syleilivät ja suutelivat. Viimeksi hän tuli pyytämään minulta siunausta. Sen minä annoinkin hänelle kaikesta sydämestäni. Tämä siunaus ja viisi guineata⁶ oli ainoa isän perintö, mikä minulta hänelle riitti.

– Poikani! – lausuin minä. – Sinä lähdet nyt Lontoosen jalkaisin, samaan tapaan kuin Hooker vainaakin, suuri esi-isäsi, ennen sinua vaelsi. Ota minulta sama ratsu, minkä hyvä piispa Jewel antoi hänelle mukaan, tämä sauva. Ja ota tämä kirja ratoksesi matkalle; nämä kaksi riviä siinä ovat miljonan arvoiset: *"Minä olin nuori ja vanhennuin, ja en ikänä nähnyt vanhurskasta hyljättyksi enkä hänen siemenensä kerjäävän leipää."* Tämä olkoon lohdutuksena sinun matkoillasi. Mene, poikani, ja millainen lieneekään osasi, käy kotona kerran vuodessa. Ole rohkealla mielin ja jää hyvästi.

Hän kun oli rehellinen ja kunnon poika, en ollut ensinkään huolissani, lähettäessäni häntä näin alastonna maailman näyttämölle, sillä minä olin vakuutettu hänen näyttelevän siellä hyvää roolia, joko voitettuna tai voittajana.

Muutaman päivän perästä tapahtui meidän muittenkin siirtyminen kotoa pois. Raskasta oli jättää se seutu, missä niin monta rauhan hetkeä olimme saaneet nauttia. Ei siinä lujinkaan mieli jaksanut kyyneliä pidättää. Sitä paitsi tuo seitsemänkymmenen peninkulman matka⁷ sellaiselle perheelle, joka ei siihen saakka ollut vielä kymmentäkään matkustanut kotoa kauemmas, oli

⁶ Guinea (lue: giine) entinen kultaraha Englannissa, arvoltaan = 26,80 Smk.

⁷ 1 Englannin peninkulma (maili) = 1,6 kilometriä. Suom. muist.

omiansa herättämään meissä levottomuutta. Ja sitäkin apeammaksi kävi mieli, kun pitäjän köyhät, valittaen ja vaikeroiden saattoivat meitä muutaman peninkulman. Päästyämme ensimmäisenä päivänä onnellisesti kolmenkymmenen peninkulman päähän tulevasta olopaikastamme, jäimme yksi vähäpätöiseen majataloon eräässä kylässä maantien varrella.

Saatuamme huoneen, minä tapani mukaan pyysin isäntää seuraksi meille, ja siihen hän mielellään suostuikin, sillä olihan hänenkin osansa tuleva lisäksi huomiseen laskuun. Hän se sitä paitsi tunsi koko sen paikkakunnan, minne minä olin siirtymässä, varsinkin squire Thornhillin,⁸ joka oli minut kutsunut papiksi omistamallensa kirkkoalueelle ja asui moniaan peninkulman päässä tästä. Tämä herra oli isännän puheen mukaan mies, joka ei maailmassa juuri muusta välittänyt kuin huvituksista ja oli liiatenkin kiintynyt kauniimpaan sukupuoleen. Ei niin kunnollista naista, että pystyisi vastustamaan hänen väsymättömiä vehkeitään, kertoi isäntä, ja tuskin on, lisäsi hän, kymmenen peninkulman alalla sitä vuokraajan tytärtä, joka ei olisi saanut kokea hänen kujeittensa onnistumista ja hänen uskottomuuttaan. Minut tällainen kertomus pani joissain määrin huolehtimaan, mutta kokonaan toisin se vaikutti tyttäriin: heillä ihan kasvot loistivat tulevan voitonriemun toivosta. Vaimoni ei ollut vähemmin hyvillensä hänkään, lujasti kun luotti tytärtensä suloihin ja siveyteen.

Näitä seikkoja miettiessämme astui emäntä huoneeseen, ilmoittaen, että se vieras, joka on asunut heillä kaksi päivää, ei jaksakaan maksaa laskuansa, ei sano olevan rahaa.

– Eikö! – huudahti isäntä. – Se on mahdotonta! Vastahan hän eilispäivänä antoi piiskurille kolme guineata, jotta armahtaisi vanhaa virkaheittoä sotamiestä, joka oli varastanut koiran ja siitä syystä tuomittu kujanjuoksuun kylän kautta.

Kun emäntä yhä vaan pysyi väitteessään, vannoi isäntä kiristävänsä omansa tavalla tai toisella takaisin ja oli juuri lähtemäisillään ulos, mutta minä pidätin hänet ja pyysin esittämään itseäni tuolle oudolle vieralle, joka oli osoittanut niin suurta laupeutta lähimmäistensä kohtaan. Hän suostui siihen ja saattoi vieraan sisään. Tämä oli noin kolmekymmentä vuotta vanha gentleman, solakka herra, yllään nuttu, joka näkyi olleen aikoinaan kultakalunoilla kirjailtu. Kasvojen piirteet tiesivät syvää mietintää; jotain kuivaa ja kulmikasta oli hänen olennossaan; mielistelyä hän ei näkynyt ymmärtävän tai halveksi sellaista.

Isännän lähdettyä huoneesta, minä en saattanut olla lausumatta osan-ottoani kunnan miestä kohtaan, joka on joutunut tällaiseen pulaan, ja tarjosin hänelle kukkaroni.

– Minä otan tarjouksenne vastaan, arvoisa herra, kaikesta sydämestäni, – lausui hän. – Kovin olin ajatteleman, antaessani pois viimeiset rahani, mutta mieleni on hyvä, kun siten sain nähdä, että vielä on olemassa teidän kaltaisia miehiä. Pyytäisin vain sitä ennen saada tietää minun hyväntekijäni nimen ja asuinpaikan, voidakseni suorittaa hänelle velkani niin pian kuin mahdollista.

Minä ilmoitin hänelle sekä nimeni että äskeiset vastoinkäymiseni kuin myös seudun, minne olen siirtymässä.

– Sehän sopii paremmin kuin olisi osannut odottaakaan! – huudahti hän, – sillä minullakin on matka sinnepäin. Täällä olen viipynyt kaksi päivää tulvain tähden, mutta huomenna toivoakseni pääsemme kyllä kulkemaan.

Minä vakuutin olevani hyvilläni hänen seurastaan, ja minun sekä vaimoni ja tyttärenti yhteisestä pyynnöstä hän suostui jäämään illalliselle meidän kanssamme. Vieraan puhelut olivat sekä hauskoja että opettavaisia, ja minä olisin kernaasti haastellut hänen kanssaan kauemminkin, mutta ilta oli jo kulunut myöhäksi, ja meidän täytyi käydä levolle, hankkiaksemme voimia huomispäivän matkan varalle.

Huomenissa lähdettiin yhdessä liikkeelle. Meikäläiset kulkivat ratsain, mutta mr Burchell – se oli matkakumppalimme nimi – astui jalan tienviereistä polkua, sanoen leikillään, että koska me olemme niin huonoja ratsastajia, niin hän ei tahdo jättää meitä jäljelle. Koska joki oli yhä vieläkin tulvillaan, täytyi meidän palkata opas. Hän kulki matkueen etunenässä, mr Burchell ja minä astuimme

⁸ Squire lue: (skvair) = maajunkkeri eli aatelmies, maatilan-omistaja.

viimeisinä. Matkan vaivoja me koetimme lieventää filosofillisilla keskusteluilla, joihin hän näkyi olevan täysin perehtynyt. Kovin minua kummastutti se seikka, että hän, vaikka oli lainannut minulta rahoja, kumminkin puolusti mielipiteitään niin itsepintaisesti, ikäänkuin olisi ollut minun patronani.

Tuon tuostakin hän selitti, kenenkä oma mikin maatila tien varrella oli.

– Tuo tuolla, – sanoi hän, osoittaen erästä varsin komeata taloa jonkun matkan päässä, – on mr Thornhillin talo. Sen omistaja on muuan nuori gentleman, varsin rikas mies. Hän on tosin kokonaan riippuvainen sedästään, sir William Thornhillista, joka itse tyytyy sangen vähään ja elää enimmäkseen kaupungissa.

– Mitenkä? – huudahdin minä. – Onko minun nuoren patronani setä se mies, joka on niin laajalti tuttu hyvistä avuistaan, ylevästä mielestään ja omituisuuksistaan? Minä olen kuullut kerrottavan, että sir William Thornhill on jaloimpia ja samalla kummallisimpia miehiä koko kuningaskunnassa, kauttaaltaan hyväntahtoinen herra.

– Kenties vähän liiaksikin, – arveli mr Burchell. – Nuorempana hän ainakin oli ylenmäärin hyväntahtoinen. Hänellä oli ankarat intohimot, ja koska ne kaikki olivat siveellistä laatua, niin liittyi niihin jotain hyvin romantillista. Aikaisin jo miellyttyänsä sekä sotilaan että tiedemiehen toimiin, hän ennen pitkää kunnostikin itsensä armeijassa ja sai jonkun verran mainetta oppineitten joukossa. Koska hännystely aina kulkee kunnianhimoisten ihmisten jäljissä, sellaiset kun juuri ovat ylistyksille herkäät, niin oli hänelläkin alati ympärillään joukko miehiä, jotka toivat näkyviin ainoastaan yhden puolen luonnottansa, niin että hän myötätuntoisuudessansa muita kohtaan laiminlöi omat etunsa. Hän rakasti kaikkia ihmisiä, sillä onnelliset olot estivät häntä näkemästä, että joukossa on konniakin. Lääkärit kertovat sellaisesta taudista, jossa koko ruumis on niin sanomattoman hellä, että pieninkin kosketus tekee kipeätä. Mitä muut täten ruumiillisesti kärsivät, sitä hän kärsi henkisesti. Pieninkin hätä, joko todellinen tai luuloteltu, koski häneen ihan sisimpiä myöten, ja sairasmielisellä hellätuntoisuudella hän kärsi muitten tuskia. Tämä saattoi hänet hyvin auliiksi, ja niinpä on helppo ymmärtää, että hänen ympärillään oli yltä kyllin mankujoita. Anteliaisuus alkoi tehdä lovia hänen omaisuuteensa, vaikk'ei hänen hyväntahtoisuuteensa: tämä näytti yhä vaan lisääntyvän, mikäli omaisuus hupeni. Ajattelelemattomuus kasvoi tasakättä köyhyyden kera. Hänen puheensa olivat viisaan miehen puheita, mutta työt hupsun töitä. Kun tunkeilevaisuus oli viimein käynyt kovin suureksi, niin ett'ei hän enää voinut täyttää kaikkia pyyntöjä, silloin hän rupesi *rahan* asemesta antamaan *lupauksia*. Siinä kaikki, mihin hän kykeni, eikä hän vielääkään saattanut pahoittaa kenenkään mieltä kiellollansa. Sillä tavoin hän sai niskoilleen koko joukon väkeä, joitten täytyi lopultikin joutua pettymykseen, niin mielellään kuin hän olisi heitä auttanutkin. Jonkun aikaa nämä riippuivat hänessä vielä kiinni, mutta hylkäsivät hänet sitten, sadatellen ja halveksien, niinkuin hän ansaitsikin. Samassa määrin kuin muitten kunnioitus häntä kohtaan väheni, samassa määrin hän rupesi halveksimaan omaa itseänsä. Heidän imartelunsa olivat tähän saakka kannatelleet hänen mielensä rohkeutta, mutta nyt, kun tämä tuki oli otettu pois, ei hänellä ollut iloa sydämensä hyväksymisestä, hän kun ei ollut koskaan oppinut sydäntänsä kunnioittamaan. Maailma alkoi esiintyä hänelle toisella; ystäväin entinen mielistely rupesi kutistumaan pelkäksi myöntämiseksi, myöntäminen pukeutui pian ystävällisen kehoituksen muotoon, ja kun kehoitusta ei noudatettu, syntyi moitteita. Hän huomasi, että sellaiset ystävät, joita hyväntekeväisyys oli kerännyt hänen ympärilleen, ovat varsin vähän-arvoisia. Hän huomasi, että jos toisen sydäntä omakseen tahtoo, pitää hänelle antaa oma sydämensä. Minä huomasin nyt, että... että... niin, mitäs minä aion kertoakaan?.. Sanalla sanoen, hyvä herra: hän päätti ruveta taas kunnioittamaan omaa itseänsä ja teki suunnitelman, millä saada rappeutunut omaisuutensa jälleen entiselleen. Siinä tarkoituksessa hän, omituinen kun oli, vaeli jalkaisin halki Europan, ja vaikk'ei hän ole kuin kolmekymmentä vuotta vanha, on hänen taloudellinen asemansa parempi kuin koskaan ennen. Hänen anteliaisuutensa on nyt järkevämpää ja kohtuullisempaa; mutta yhä edelleenkin hän on luonteeltaan oikullinen, ja yhä vieläkin hänen suurimpana huvituksenaan on tehdä hyvää peräti omituisella tavalla.

Minä olin niin kokonaan kiintynyt mr Burchellin kertomukseen, että tuskin tulin katsoneeksi eteenpäin, kunnes äkkiä kuulin omaisteni huutoja. Katsahdettuani ympärilleni, huomasin nuorimman tyttäreni olevan keskellä vuolasta virtaa. Hän oli pudonnut hevosen seljältä ja taisteli parhaillaan virtaa vasten. Kahdesti hän jo vaipui veden alle, mutta minä olin niin hämmästynyt, ett'en kyennyt ajattelemaankaan hänen pelastamistansa. Ehdottomasti hän olisi ollut hukassa, ellei minun matkatoverini, vaaran huomattuansa, olisi silmänräpäyksessä syössyt veteen ja suurella vaivalla pelastanut häntä joen toiselle rannalle.

Hiukan ylempänä pääsimme me muutkin virran yli, jossa nyt yhdessä tyttäreni kanssa lausuimme sydämelliset kiitoksemme pelastajalle. Tyttäreni kiitollisuutta on helpompi kuvailla mielessään kuin sanoin kertoa. Hän kiitti enemmän katseilla kuin sanoilla, yhä edelleen nojautuen hänen käsivarteensa, ikäänkuin vieläkin apua odotellen. Vaimonikin toivoi saavansa joskus tilaisuuden palkita häntä meidän omassa kodissamme.

Poikkesimme sitten lähimpään majataloon ja söimme siellä yhdessä päivällistä. Siitä kääntyi mr Burchellin tie toiselle suunnalle, ja hän sanoi meille jäähyväiset.

Me läksimme jatkamaan matkaamme. Tiellä minun vaimoni virkkoi minulle, että mr Burchell miellyttää häntä suuresti, ja vakuutti, että jos vaan se mies syntyperänsä ja varallisuutensa puolesta on mahdollinen pyytämään vaimoa meidän perheestä, niin ei hän puolestaan sen sopivampaa vävyä toista tiedä ketään. Minä en saattanut olla myhähtämättä, kuullessani vaimoni puhuvan noin korkealentoisesti, mutta enpä milloinkaan pannut kovin pahakseni moisia viattomia onnen haaveiluja.

NELJÄS LUKU

Todistus siitä, kuinka vähissäkin varoissa saattaa olla onnea, joka ei riipu oloista, vaan mielenatilasta.

Uusi olopaikkamme oli tienoossa, missä maalaiset asuivat omilla tiluksillaan. Yhtä outoa oli heille ylellisyys kuin puutekin. Kaikkia elintarpeita oli heillä itsellään riittävästi, jonka vuoksi he harvoin kävivät kaupungeissa ja kauppaloissa, noutamassa sellaista, jota ilmankin toimeen tulee. Asuen kaukana sivistyneestä maailmasta, he olivat pysyneet vanhan-aikuisissa yksinkertaisissa tavoissa. He olivat jo pienestä, pitäin tottuneet tyytymään vähään, ja siksipä he tuskin tiesivätkään, että kohtuullisuus on hyvä avu. Utterasti he tekivät työtä arkina, mutta pyhäpäiviä he pitivät lomahetkinä, jotka on suotu lepoa ja huvitusta varten. Siellä veisattiin vielä vanhoja jouluvirsiä, läheteltiin Valentinin päivänä lempinauhuja talosta taloon, syötiin pannukakkuja laskiaisena, laskettiin pilaa ensimmäisenä huhtikuussa ja hurskaasti syödä naksuteltiin pähkinöitä Mikonpäivän aattona.

Saatuahan tietää meidän tulostamme, saapui koko naapuristo uutta pappiansa vastaan, puhtaissa kirkkovaatteissaan, pillipiiparit ja rumpali etunenässä. Tuliaischemutkin oli meille valmistettu, ja kernaasti me niihin vieraiksi kävimmekin. Ellei keskustelu siinä niin henkevääkään ollut, niin iloista naurua ainakin riitti.

Pieni pappila sijaitsi viettävän mäen alla, takana kaunis viidakko, edessä kirkasvesinen joki; toisella puolella niitty, toisella vihanta keto. Minun farmissani oli vain kaksikymmentä acra⁹ erittäin hyvää maata, josta olin edelliselle omistajalle suorittanut sata puntaa. Ylen oli soma tämä pieni alueeni, upeine jalavineen ja siroine pensas-aitoineen. Talo oli ainoastaan yksikerroksinen, olkikattoinen, ja semmoisenaan varsin miellyttävän näköinen. Seinät oli sisäpuolelta somiksi valkaistu, ja tyttäreni koristivat ne vielä omatekoisilla piirroksillaan.

Yksi ainoa suoja toimitti sekä asuinhuoneen että keittiön virkaa, mutta sitä lämpöisempihän siinä oli olla. Ja kun siinä sitä paitsi vallitsi hyvä järjestys, kun vadit, lautaset ja vaskiastiat aina olivat kirkkaina ja puhtaina hyllyillä samassa rivissä, niin oli siinä silmällekin miellyttävä näky; runsaampaa koristusta ei osannut kaivatakaan. Paitsi tätä suojaa oli talossa vielä kolme makuuhuonetta: yksi vaimoani ja minua varten, sen takana tyttäreni makuuhuone ja vielä kolmas, kahdella vuoteella varustettu, muita lapsia varten.

Tässä pienessä tasavallassa, jossa minä olin lainsäätäjänä, vallitsi seuraava järjestys: Auringon noustessa kokoonnuttiin yhteiseen asuinsuojaan, johon palvelija jo ennalta oli virittänyt takkavalkean. Siellä tervehdimme toisiamme säännön mukaan, – minä nimittäin pidin sopivana säilyttää ulkonaisia säädyllisiä tapoja, sillä jos kukin saisi menetellä mielinmäärin, niin joutuisivat ystävyyden siteet höllemmälle. – Senjälkeen laskeusimme kaikki polvillemme kiittämään Häntä, joka meille oli jälleen uuden päivän antanut. Tämän velvollisuuden täytettyämme minä läksin poikani kanssa tavallisille ulkoaskareille, siksi aikaa kuin vaimoni tyttärenensä laitteli aamiaista, joka aina valmistui määrättyllä hetkellä. Aamiainen kesti minun määräykseni mukaan puoli tuntia ja päivällinen koko tunnin, ja ateriain aikoina lasketeltiin viattomia pilapuheita emännän ja tytärten kanssa tai pidin minä filosofillisia keskusteluja poikani kanssa.

Poikani ja minä kun heräsimme auringon noustessa, niin emme koskaan jatkaneet töitä päivänlaskun jälkeen, vaan palasimme kotia, jossa muu perhe meitä hymyillen odotteli lämpöisen ja kirkkaan kotilieden ääressä. Vieraita meiltä ei puuttunut: välisti pistäysi farmari Flamborough, puhelias naapuri, vuoroin sokea pillipiipari maistamaan meidän karvikkoviiniä, jonka sekä resepti että maine oli säilynyt meillä entisellään. Monella muotoa nämä kunnon miehet huvittivat meitä, toinen soitti ja toinen lauloi somia balladeja, sellaisia kuin "Johnny Armstrongin viimeinen tervehdys" tai "Julmasta Barbara Allenista." Päivä päätettiin niinkuin oli aloitettukin. Nuorimpien

⁹ 1 acre [lue: eek(e)r] = 2/5 hehtaaria.

poikain tehtävänä oli lukea päivän raamatunteksti, ja ken äänekkäämmin, selvemmin ja parhaiten luki, se sai sunnuntaina panna puoli pennyä vaivaisten haaviin.

Sunnuntain koittaessa alkoi naisväen pukeutuminen ja koristeleminen, ja voimattomia silloin olivat kaikki minun säätämäni pukuasetukset. Luulin kyllä, että minun saarnani elämänkoreutta vastaan olivat hillinneet tyttäreni turhamaisuuden, mutta yhä vaan huomasin heidän salaisesti pysyvän entisessä koristelemisen halussa: aina heille vaan olivat mieluisia pitsit ja nauhat ja nyörit ja soljet. Vaimonikin oli yhä edelleen ihastunut tulipunaiseen paduasilkkiseen leninkiinsä siitä saakka kuin minä ennen vanhaan olin kerran tullut sanoneeksi, että se sopii hänellen vallan hyvin.

Ensimmäisenä sunnuntaina varsinkin heidän käytöksensä loukkasi minua kovin. Olin edellisenä iltana jo pyytänyt heitä olemaan varhain aamulla valmiina, minä kun tahdon joutua kirkkoon hyvissä ajoin ennen seurakuntaa. Täsmälleen he käskyni täyttivätkin. Mutta aamiaiselle tultuani huomasin vaimoni ja tyttäreni pukeutuneen täyteen entiseen juhla-asuunsa: tukka oli kankeana pomadasta, kasvoilla korutäpliä ja liepeissä laahukset, jotka kahisivat, kun hiukankin liikahti. En saattanut olla myhähtämättä, nähdessäni mointa turhamaisuutta varsinkin vaimossani, jolta olisin odottanut enemmän ymmärrystä.

Tässä pulmassa oli minulla vain yksi neuvo jäljellä. Varsin vakavan näköisenä minä pyysin poikani käskemään vaunut kuistin eteen. Tyttäret hämmästyivät sellaista määräystä, mutta minä uudistin sen entistä juhlallisemmin.

– Mitäs pilaa tuo nyt on! – huudahti vaimoni. – Saattaahan sinne vallan hyvin mennä jalkaisinkin: ei meidän tarvitse vaunuissa ajaa.

– Erehdystä, lapsi kulta! – vastasin minä. – Nyt niitä vaunuja tarvitaankin, sillä jos me näissä koruissa menisimme jalkaisin kirkolle, niin kylän lapset ne kirkuen perässä juoksisi.

– Vai niin! – virkkoi vaimoni. – Minäpä luulin, että sinun, rakas Charles,¹⁰ olisi mieluista nähdä lapsesi sievinä ja somina ympärilläsi.

– Niin sievinä ja somina kuin suinkin keskeytin minä; – sitä rakkaampia te minulle olette; mutta tuo tuollainen ei ole sievyyttä eikä somuutta, se on turhamaista koristelua. Nuo röyhykset ja rinnukset ja korutäplät saavat aikaan sen, että kaikki naapurin naisväki rupeaa meitä vihaamaan. Ei, lapsi kullat, – jatkoin minä vakavammin, nuo tamineet pitää muuttaa yksinkertaisempaan kuosiin, sillä koristeleminen ei sovi meille, joilla ei ole varoja säädynkään mukaiseen pukuun. En tiedä, sopinevatko tuollaiset hesut ja hetaleet rikkaillekaan, kun ajattelee, että turhamaisten koristeiden hinnalla, kohtuullisenkin laskun mukaan, köyhäin alastomuus kylläkin saisi verhon ylleen.

Tämä huomautus oli osunut oikeaan: tynellä mielin he heti kohta menivät muuttamaan pukuansa. Ja seuraavana päivänä minä mielikseni huomasin tyttäreni, kenenkään pyytämättä, leikkelevän liepeistänsä kirkkoliivejä Dickille ja Billille, nuoremmille pojilleni,¹¹ ja, mikä vielä haus Kempaa, heidän leninkiinsä tulivat siten entistään somemmiksi.

¹⁰ Charles (lue: tshaarls) = Kaarlo.

¹¹ Dick lyhennys nimestä Richard, Bill samoin nimestä William. Suom. muist.

VIIDES LUKU

Uusia, ylhäissukuisia tuttavvia. Parastakin toivoa seuraa usein pettymys.

Vähän matkan päähän pappilasta oli entinen pappi laittanut istuinpaikan orapihlajain ja kuusamojen suojaan. Siellä me, kun ilma oli kaunis ja työt päätetty, usein istuimme yhdessä, ihaillen illan viileässä laajaa maisemaa edessämme. Siellä juotiin välisti teetäkin, ja silloin oli meillä aina jonkinmoiset tilapäiset kemut, ja niitä kun sattui harvoin, aiheutui niistä yhä uutta iloa, sillä valmistukset niihin tapahtuivat aina melkoisilla puuhilla ja menoilla. Näissä tilaisuuksissa lukivat nuorimmat pojat meille jotain ääneen ja saivat säännöllisesti hekin teetä, sittenkuin muut olivat juoneet. Väliin tyttäret, vaihetuksen vuoksi, lauloivat kitaran säestyksellä. Tällaisten pikku konserttien aikana minä läksin vaimoni kera nurmikolle mäen rinteellä, missä kasvoi sinisiä kelloja ja ruiskukkia. Siellä me ihastuksella haastelimme lapsistamme, hengittäen raitista ilmaa, josta tuulahteli sekä terveyttä että mielenrauhaa.

Täten me huomasimme, kuinka kaikkinaisilla elämän oloilla on omat ilonsa: aamu herätti meidät aina uusiin puuhiin ja ponnistuksiin, mutta ilta palkitsi ne mieluisilla joutohetkillä.

Syyskesästä kerran, eräänä juhlapäivänä, jonka olin määrännyt lepopäiväksi töitten välillä, istuttiin taasen tavallisella paikalla ulkona. Nuoret soittotaiteilijat olivat juuri aloittaneet konserttinsa. Kesken kaikkea näimme hirven kiitävän noin parinkymmenen askeleen päässä meistä. Lähätyksestä päättäen oli metsästäjiä sen kintereillä.

Emme olleet ennättäneet vielä paljoakaan päivitellä eläin paran hätää, niin jo näimme koirain ja ratsumiesten rientävän täyttä vauhtia sen perässä.

Aikomukseni oli heti siirtyä taloon takaisin, mutta uteliaisuudesta tai hämmästyksestä tai jostain salaisesta syystä vaimoni ja tyttäreni eivät liikahtaneet paikoiltaankaan. Etummainen metsästäjä ratsastaa karautti meidän ohitsemme, perässään neljä viisi muuta herraa hevosen seljässä. Vihdoin tuli esille muuan nuori gentleman, muita hienomman näköinen, silmäili meitä hetkisen ja pysähtyi sitten, jätti ratsunsa palvelijalle ja lähestyi meitä. Huoleton ryhti tiesi hänessä ylhäistä herraa. Hän ei näkynyt kaipaavan mitään esittelyä, vaan lähenei tyttäriäni, suudellakseen heitä, niinkuin konsanaanakin mies, joka on varma ystävällisestä vastaan-otosta, mutta tyttäreni olivat jo aikaisin oppineet pelkällä katseella saamaan hämille liiallisen rohkeuden. Silloin hän ilmoitti olevansa nimeltään Thornhill, ympärillä olevain tilusten omistaja. Senjälkeen hän uudestaan lähestyi suutelemaan perheen naispuolisia jäseniä, ja niin suuri oli rikkauden ja hienon puvun voima, ett'ei hän toista kertaa enää kieltoa saanutkaan.

Hänen käytöksensä kun oli luontevaa, vaikkapa itseensä luottavaakin, muuttui välimme pian tuttavallisemmaksi. Huomattuaan soittimia, hän pyysi, että hänelle suosiollisesti esitettäisiin joku laulu. Tuollaiset tuttavuudet erisäätyisten kesken eivät minua miellytä, ja senvuoksi annoinkin tyttärilleni epäävän merkin, mutta äiti oli ennättänyt antaa toisen viittauksen, joka teki minun yritykseni tyhjäksi. Ja niinpä he iloisesti hymyillen lauloivat erään Drydenin lempilauluista. Mr Thornhill näkyi olevan erittäin hyvillään laulun sekä valinnasta että suorittamisesta ja kävi sitten itsekin kitaraan. Hänen laulunsa oli varsin keskinkertaista, mutta siitä huolimatta maksoi vanhin tyttäreni hänen äskeiset kiitoksensa korkojen kanssa takaisin, vakuuttaen, ett'ei hänen laulun-opettajansakaan ääni ole niin voimakas kuin mr Thornhillin. Tämän mielistelyn kuultuansa, mr Thornhill kumarsi, ja tyttäreni vastasi siihen niiauksella. Vieras kiitteli hänen hyvää aistiansa, toinen taas mr Thornhillin hyvää käsitystä. Tuskin he kokonaisen ihmis-iän kuluessa olisivat saattaneet tulla sen paremmiksi tuttaviksi. Heikko äiti se oli yhtä onnellinen hänkin ja pyysi vierasta sisään, juomaan lasillisen karvikkoviiniä.

Koko perhe näkyi kaikin voiminsa tahtovan olla hänelle mieliksi. Tyttäret koettivat hänen huviksensa kääntää puhetta sellaisiin asioihin, jotka heidän mielestään olivat ajanmukaisia. Moses sitä vastoin teki hänelle pari kolme kysymystä vanhan ajan klassikoista ja sai palkakseen sen mielihyvän,

että toinen nauroi hänelle vasten kasvoja. Toimessa olivat pienetkin pojat ja hierautuivat tuttavallisesti vieraan luokse. Tuskin sain parhaimmillakaan yrityksilläni estetyksi heitä koskettelemasta ja himmentämästä hänen takkinsa kalunoita ja nostelemasta hänen taskujensa läppiä, nähdäkseen, mitä taskuissa on.

Illan pimetessä hän sanoi jäähyväiset, pyydettyänsä lupaa saada tulla toistekin, ja sehän hänelle, meidän patronalle, mitä auliimmin annettiin.

Heti hänen lähdettyänsä, vaimoni kutsui perheen jäsenet neuvottelemaan päivän tapahtumista. Hänen mielestään se oli mitä onnellisin sattuma: on hän muka nähnyt kummallisempiakin asioita, ja selville vesille ne vaan ovat vieneet. Hän toivoi vielä sen päivän koittavan, jolloin me saatamme pitää päästä yhtä korkealla kuin mitkä ylhäissukuiset hyvänsä. Eikä hän saata käsittää – siihen loppupäätökseen hän tuli, – miks'eivät hänen tyttärensä saattaisi joutua rikkaisin naimisiin yhtä hyvin kuin molemmat miss Wrinkleritkin. Tämä viimeinen lause kun oli tarkoitettu minulle, vastasin minä, ett'en minäkään sitä saata käsittää enempää kuin sitäkään, miksikä mr Simpkins voitti arpajaisissa kymmenentuhatta puntaa ja me tyhjää kouran täyden.

– Charles! – huudahti vaimoni. – Sinun tapasi on aina masentaa lapsia ja minua, jos me kerrankin olemme iloisella mielellä. Sano, Sofia kulta, mitä sinä pidit uudesta vieraasta? Eikö hän sinun mielestäsi ole hyvänluontoinen mies?

– Kerrassaan, äiti! – vastasi toinen. – Hän pystyy puhumaan mistä hyvänsä eikä joudu ymmälle milloinkaan; mitä mitättömämpi asia, sitä enemmän on hänellä siitä sanomista, ja ennen kaikkea hän on varsin kaunis mies.

– Niin! – arveli Olivia. – Laatuun käypä mies kyllä, mutta ei hän minua puolestani sanottavaksi miellyttä: hän on niin ujostelematon ja tunkeileva; kitaraa hän soittaa ihan kauheasti.

Molemmat viimeiset puheet minä tulkitsin ihan päinvastaisiin suuntiin. Huomasin näet, että Sofia häntä sisimmissään halveksii yhtä paljon kuin Olivia salaisesti ihailee.

– Mitä hänestä arvellettekaan, lapsi kullat, virkoin minä, – ei hän minuun edullista vaikutusta tehnyt. Epäsuhtainen ystävyys muuttuu lopulta aina vastenmielisyydeksi. Minusta tuntuu, että hän kaikessa luontevuudessaan kumminkin tiesi, kuinka suuri juopa hänen ja meidän välillämme on. Paras on hakea seuraa oman säädyn piirissä. Ei sen halveksittavampaa ihmistä kuin mies onnen-onkija, enkä ymmärrä, miksikä ei onnen-onkija nainenkin olisi yhtä halveksittava. Parhaimmassa tapauksessa me saamme halveksimista osaksemme, jos hänen aikomuksensa ovat rehellisiä, mutta elleivät ole? Minua kauhistaa jo ajatellessanikin tuota! Enhän minä tosin ole huolissani lasteni käytöksen tähden, mutta hänen luonteessaan on jotain huolestuttavaa.

Olisin vielä puhunut enemmänkin, mutta minut keskeytti muuan squiren palvelija, joka toi herraltansa terveisiä ja samalla palasen metsänriistaa, ilmoittaen sen ohella, että hänen herransa saapuu näinä päivinä meille päivällisille. Tämä otolliseen aikaan lähetetty lahja puhui hänen edukseen paljoa tehokkaammin kuin minä olisin osannut sanoa häntä vastaan. Siksipä en enää mitään virkkanutkaan, tyydyin vain siihen, että olin osoittanut heille, mikä vaara on uhkaamassa, toivoen heidän olevan niin ymmärtäväisiä, että osaavat sen välttää. Sellaiselle siveydelle, joka alituista valvomista vaatii, tuskin kannattaa vartijata ääreen asettaa.

KUUDES LUKU

Onnellisen kotilieden ääressä maalla.

Äskeinen väittely kun oli ollut jotenkin kiivasta, niin päätettiin, saadaksemme välit taas hyvälle kannalle, laittaa yksi osa metsänriistaa illalliseksi. Tyttäret ryhtyivätkin hilpeällä mielin toimiin.

– Mieleni on paha, – virkoin minä, – ett'ei meillä ole naapuria tai vierasta mukana tällaisen herkun ääressä, sillä vieraanvaraisuus tekee moiset ateriat kahta maukkaammiksi.

– Hyvänen aika! – huudahti vaimoni. Tuossahan tulee meidän hyvä ystävämmme, mr Burchell, joka pelasti meidän Sofian ja pani sinut väittelyssä pussiin!

– Minutko, lapsi? – huudahtin minä. Erehdystä, kultaseni, erehdystä! Ei siihen monikaan pysty, luullakseni. Enhän minä milloinkaan kiellä sinun taitoasi hanhenmaksa-piiraitten paistamisessa; jätä sinäkin väittelemisen minun huolekseni.

Tätä puhuessani astui köyhä ystäväni mr Burchell sisään. Me tervehdimme häntä lämpimällä kädenpuristuksella. Pikku Dick siirsi hänelle kohteliaasti tuolin.

Tuon köyhän miehen ystävyys oli minulle mieluista kahdestakin syystä: tiesin hänen ensinnäkin tarvitsevan minun ystävyyttäni ja toiseksi osoittavan voimiansa myöten ystävyyttä minuakin kohtaan. Hän oli näillä seuduin tunnettu köyhänä gentlemanina, joka nuoruudessaan ei ollut tahtonut tehdä mitään hyvää, vaikk'ei hän vielä ollut kolmenkaankymmenen vanha. Väliin hän haasteli varsin järkevästi, mutta viihtyi enimmäkseen vaan lasten seurassa, joita hänen tapansa oli sanoa kiltiksi pikku väeksi. Lapset pitivät häntä, mikäli huomasiin, kuuluisana ballaadien laulajana ja satujen kertojana, ja melkein joka kerta hänellä oli taskussaan jotain heitä varten, milloin palanen mesileipää, milloin puolen pennyn pilli.

Tavallisesti hän tuli kerran vuodessa näille seuduin moniaaksi päiväksi naapurien vieraanvaraisuuden turviin. Hän istahti illastamaan meidän kanssamme, ja silloin ei vaimoni karvikkoviiniänsä säästellyt, eikä pakinoistakaan puutetta tullut. Mr Burchell lauleli meille vanhoja lauluja ja kertoi lapsille satuja Beverlandin pukista, kärsivällisestä Grisselistä, Catskinin seikkailuista ja ihanan Rosamundan mökistä.

Talon kukko, joka tavallisesti kiekahti yhdentoista aikaan, ilmoitti maatapanon-ajan tulleen, ja nyt tuli odottamaton pula eteen: mihin panna vieras nukkumaan? Kaikki talon vuoteet olivat käytännössä, ja myöhä oli lähettää häntä lähimpään majataloonkaan. Sen pulman ratkaisi pikku Dick, tarjoten hänelle oman tilansa, jos itse pääsee Moses veljensä viereen.

– Ja minä, – huudahti Bill, – minä annan tilani mr Burchellille, jos siskot ottavat minut sänkyynsä.

– Kas se oli oikein! – virkoin minä. Vieraanvaraisuus on kristityn ensimmäisiä velvollisuuksia. Metsänpeto vetäytyy tyyssijaansa, lintu lentää pesäänsä, mutta avuttoman ihmisen täytyy turvautua lähimmäiseensä. Suurin vieras maailmassa oli Hän, joka tuli maailmaa pelastamaan. Hänellä ei ollut omaa kotia, Hän ikäänkuin tahtoi nähdä, minkä verran vieraanvaraisuutta meissä vielä on jäljellä. Debora kulta, – sanoin minä sitten vaimolleni, – anna pojille sokeripala kummallekin, Dickille suurempi, hän kun teki ensimmäisen ehdotuksen.

Seuraavana aamuna varhain minä vein koko perheeni niitylle, jälkiheinää korjaamaan. Vieras tarjosi apuansa ja otettiin joukkoon hänkin. Helposti kävi luokojen kääntäminen: minä astuin edellä, muut asianmukaisessa järjestyksessä perässä. Huomasin sentään, kuinka hartaasti mr Burchell avusti Sofia tyttärentäni. Oman osansa suoritettuaan hän ryhtyi Sofian osaan, vilkkaasti puhellen hänen kanssaan. Niin vakuutettu kumminkin olin tyttärentäni terveestä älystä ja kunniantunnosta, ett'ei tuommoinen taloudellisesti rappiolle joutunut mies minussa lainkaan herättänyt levottomuutta. Illan tullen pyydettiin mr Burchellia jäämään meille, niinkuin edellisenäkin iltana, mutta hän kieltäytyi, sanoen aikovansa olla yötä naapurissa; hänellä oli pillikin vietävän sen talon lapsille.

Hän läksi. Illallispöydässä meidän keskustelumme koski äskeistä kovaosaista vierasta.

– Mikä repäisevä esimerkki tuo mies onkaan – lausuin minä – siitä kovasta onnesta, joka seuraa kevytmielistä ja huimapäistä nuoruutta! Ei hän ole älyä vailla, mutta sepä asettaa hänen entiset mielettömät tekonsa vain sitä räikeämpään valoon. Mies parka! Missä ovat nyt kärkkyjät ja imartelijat, nuo hänen entiset johdettavansa ja käskettävänsä? Poissa ne ovat, mielistelemässä kenties sitä parittajaa, joka hänen hurjistelujensa kautta on rikastunut. Tätä he nyt ylistelevät, nuo samaiset, jotka ennen ylistelivät häntä. Ennen vanhaan he ihastelivat hänen älynsä terävyyttä, nyt he ivaavat hänen mielettömyyttään. Hän on köyhä, ja lienee siihen hänen oma syynsä, sillä häneltä puuttuu sekä kunniantuntoa, ollakseen itsenäinen, että taitoakin, ollakseen hyödyllinen.

Lienee minulla ollut salaisia syitä, jotka saattoivat minut tekemään nämä huomautukseni liiankin jyrkässä muodossa. Sofia nuhteli minua lempein sanoin.

– Olipa hänen entinen käytöksensä millainen hyvänsä, isä, – virkkoi hän, – ei häntä pitäisi hänen nykyisissä oloissaan enää moittia. Se puutteen-alainen asema, mihin hän nyt on joutunut, on riittävä rangaistus entisistä hurjisteluista, ja olenhan minä isän itsensäkin kuullut sanovan, ett'ei milloinkaan saa lyödä tarpeetonta iskua siihen uhriin, jota sallimuksen vihan vitsa kurittaa.

– Sinä olet oikeassa, Sofia, – huudahti Moses, – ja sattuvastipa eräs muinais-ajan kirjailijoista esittääkin mointa menettelyä, kuvaillessaan, kuinka muuan talonpoika yritti nylkeä Marsyasta, jolta sadun mukaan toinen jo oli nahan kettänyt. Enkä minä sitä paitsi tiedä, lieneekö tämän köyhän miehen tila niin huono kuin isä kuvailee. Emme me saa tuomita toisten tunteita sen mukaan, mitä me itse tuntisimme heidän tilassansa. Myyrän pesä on meistä peräti pimeä, mutta eläin itse pitää sitä tarpeeksi valoisana. Ja totta puhuen, tuo mies näkyy olevan tyytyväinen tilaansa, enkä ole kuullut kenenkään puhelevan niin vilkkaasti kuin hän, haastellessaan sinun kanssasi.

Tuo oli lausuttu ilman mitään tarkoitusta, mutta se sai kumminkin tytön punastumaan, vaikka hän koetti sitä peittää pakotetulla myhäyksellä, vakuuttaen, että tuskin hän oli huomannutkaan, mitä mr Burchell sanoi. Vieras, liitti hän, näyttää aikoinaan olleen erittäin hieno gentleman.

Tuo kiire, jolla tyttö koetti puolusteleida, ja hänen punastumisensa eivät minua sisimmissäni oikein miellyttäneet, mutta minä en lausunut epäluulojani julki.

Huomiseksi kun odotimme vieraisille meidän hovinherraa, niin ryhtyi vaimoni valmistamaan hirvenpasteijaa. Moses istui lukemaan, minä kävin opettamaan pieniä poikia. Tyttäret olivat täydessä puuhassa, niinkuin muutkin. Minä näin heidän kauan aikaa hääpäivän valkean ääressä. Luulin ensin heidän auttavan äitiänsä, kunnes pikku Dick kuiskaten ilmoitti minulle siskojen keittävän kauneusvettä. Minulla on luontainen vastenmielisyys kaikkia sellaisia vesiä vastaan, ne kun eivät lainkaan ihoa paranna, vaan päinvastoin turmelevat sen. Senpävuoksi minä siirsin tuoliani vähitellen lähemmäs takkaa, tartuin hiilirautaan, ikäänkuin kohentaakseni valkeata, mutta kaasinkin aivan kuin vahingoissa koko keitoksen tuhkaan, ja nyt oli jo kovin myöhä ruveta laittamaan uutta.

SEITSEMÄS LUKU

Lontoolainen keikari. Suurinkin tyhmeliini saattaa oppia sen verran, että hänestä on hauskuutta illaksi tai pariksi.

Helppo on ymmärtää, että seuraavana päivänä, jolloin nuori hovinherra oli oleva vieraana meidän talossa, meillä pantiin liikkeelle kaikki, mitä suinkin saatiin, jotta esiinnyttäisiin niin komeasti kuin mahdollista. Arvattava niinkään on, että vaimoni ja tyttäreni pukeutuivat heleimpiin höyheniinsä.

Mr Thornhill tuli, mukanaan pari vierasta, kotisaarnaaja ja hovimestari. Monilukuiset palvelijansa hän aikoi, hienotuntoisesti kyllä, lähettää läheiseen majataloon, mutta minun vaimoni vaati, sulassa sydämensä riemussa, saada kestittää heidät kaikki tyyni. Siitä oli, ohimennen sanoen, se seuraus, että meillä sen jälkeen saatiin olla kolme viikkoa laihemmalla muonalla.

Mr Burchellin viittaus edellisellä päivänä, että mr Thornhill kosiskelee miss Wilmotia, Yrjö poikani entistä morsianta, teki vastaan-oton koko lailla penseämmäksi. Sattuma se kumminkin joissain määrin selvitti tämän pulman, sillä kun joku seurasta tuli maininneeksi niiden nimen, niin mr Thornhill kiroten vakuutti, ett'ei hänen mielestään saata sen typerämpää olla kuin sanoa mointa linnunpeljättiä kaunottareksi.

– Vieköön minut hitto! – jatkoi hän, ellen minä yhtä mielelläni katso itselleni morsianta lampun valossa St. Dunstanin kirkonkellon alla!

Ja sitten hän nauroi, ja me nauroimme kanssa: rikkaitten pilapuheilla on aina tehokas vaikutus. Oliviakaan ei malttanut olla kuiskaamatta, kyllin kuuluvasti kumminkin, että mr Thornhill on sanomattoman leikillinen.

Illallisen jälkeen minä tapani mukaan esitin maljan kirkolle. Kotisaarnaaja kiitti minua siitä, sanoen, että kirkko on kaikkien hänen harrastustensa valtiatar.

– Kuules, Frank, – virkkoi squire tavallisella veitikkamaisuudellaan, – aatteles, että kirkko, sinun nykyinen valtiattaresi, seisoi batistihioissa¹² toisella puolen ja miss Sofia ilman batisteja toisella, kumpaisenkö käskyjä noudattaisit?

– Kumpaisenkin tietysti! – huudahti kotisaarnaaja.

– Oikein, Frank! – vastasi squire. – Läkäyttäköön tämä viini minut tähän paikkaan, ellei kaunis tyttö ole arvokkaampi kuin kaikki pappien valheet koko maailmassa, sillä mitä ovat kymmenykset ja muut vehkeet muuta kuin petosta, hiidestä heitetä juonia? Ja sen minä otan todistaakseni.

– Sitä sopisi kuulla! – huudahti poikani Moses. – Luulisinpa pystyvän vastaamaan teitä.

– Oli menneeksi, sir! – virkkoi squire, ryhtyen heti väittelyyn ja viitaten muille, että nyt muka saadaan hauskaa. – Jos mielitte tätä asiaa tyynesti pohtia, niin minä nostan kyllä kintaanne. Ja ensinnäkin: käydäänkö asiaan – analogillisesti vai dialogillisesti?

– Järkevillä syillä, – vastasi Moses riemuissaan siitä, että pääsee väittelemään.

– No niin, – lausui squire. – Ensiksikin te toivoakseni ette kiellä, että mitä ikinänsä on, se on. Ellette sitä myönnä, en käy jatkamaan keskustelua.

– Totta kai minä sen myönnän, – vastasi Moses, – ja käytän sitä hyväkseni.

– Toivoakseni, – puhui squire edelleen, te myönnätte myöskin, että osa on kokonaistansa pienempi.

– Myönnän, – vastasi Moses. – Sehän on oikeus ja kohtuus.

– Toivoakseni, – jatkoi squire, – te ette kiellä sitäkään, että kolmion kulmat yhteensä ovat yhtä suuret kuin kaksi suoraa kulmaa.

– Se on selvä kuin päivä! – vastasi toinen, katsahtaen ympärilleen vakavana kuin tavallisestikin.

¹² Englantilaisen piispan virkapukuun kuuluva osa. Suom. muist.

– No niin, – lausui Squire, puhuen hyvin nopeasti. – Nyt ollaan premisseistä yhtä mieltä, ja minä jatkan. Itse-eksistensien yhteenliittäminen, joka tapahtuu molemmanpuolisessa duplikaatisessa rationissa, matkaansaattaa luonnollisestikin problematillisen dialogismin, joka joissain määrin todistaa, että spiritualiteetin essensille sopii antaa toinen predicabile.

– Malttakaa, malttakaa! – huusi toinen. Minä kiellän sen. Luuletteko, että minä noin vaan ilman muuta myöntäisin oikeaksi moisen harhaopin?

– Mitenkä! – tiuskasi squire, ollen kiivastuvinaan. – Ette myönnä vainen! Vastatkaas minulle verukkeita tähän kysymykseen: oliko Aristoteles oikeassa, väittäessään, että relatiivi kuuluu korrelatiinsa?

– Epäilemättä, – vastasi toinen.

– Ja koska niin on, – jatkoi squire, niin vastatkaas suoraan minun kysymykseeni: pidättekö te minun enthymemani edellisen osan analytillistä pohtimista riittämättömänä *secundum quoad* vai *secundum minus*? Tuokaa esiin syyt ja perusteet! Syyt ja perusteet, sanon minä, suoraan!

– Minun täytyy sanoa, – lausui Moses, ett'en minä oikein käsitä teidän ajatuksenne juoksua. Mutta lausukaapas väitteenne yhdessä yksinkertaisessa lauseessa, niin luulenpa voivani vastata.

– Ohoo, sir! – virkkoi squire. – Nöyrin palvelijanne! Vai pitäisi minun hankkia teille vielä todistuksia, jopa järkeviä syitäkin! Ehei, sir, minun täytyy sanoa, että te vaaditte liikojia.

Seuraus oli se, että kaikki rupesivat nauramaan, ja Moses parka näytti varsin surkealta muitten iloisten kasvojen joukossa eikä enää koko seurustelun aikana virkkanut halaistua sanaakaan.

Minua tämä kohta ei lainkaan huvittanut, mutta Oliviaan se oli tehnyt aivan toisellaisen vaikutuksen. Hän piti sukkeluutena sitä, mikä oli pelkkää ulkomuistista lukemista. Mr Thornhill oli kuin olikin hänen mielestään erittäin hieno gentleman, ja kun ottaa lukuun, kuinka paljon helyä solakka vartalo, sopeat vaatteet ja rikkaus ylhäiseen nimeen lisäävät, niin täytyy antaa tytölle anteeksi. Mr Thornhill oli kyllä oppia ja tietoja vailla, mutta liukas hän silti oli kieleltään ja pystyi sujuvasti keskustelemaan mistä yleisestä asiasta hyvänsä. Ei siis ihme eikä mikään, että niin vikkela mies saattaa kiinnittää puoleensa tytön, joka on kasvatettu pitämään arvossa omaa ulkonaista esiintymistään ja niinmuodoin antamaan sille arvoa muissakin.

Mr Thornhillin lähdettyä syntyi meidän välillä jälleen keskustelu nuoren hovinherran ansioista. Hän kun alinomaa oli kääntynyt sekä katseillaan että puheillaan Olivian puoleen, ei ollut enää epäilemistäkään, että Olivia se juuri oli syynä hänen käynteihinsä. Eikä tyttö kovin pahakseen pannutkaan veljensä ja sisarensa viattomia hokemisia siihen suuntaan. Deborahin näkyi omistavan itselleen jonkun osan päivän kunniata ja riemuitsi tyttärensä voitosta ihan kuin omastaan.

– Ja nyt, kultaseni, – virkkoi hän minulle, – nyt tahdon suoraan tunnustaa, että minä se juuri neuvoin tyttöjä rohkaisemaan hovinherraa hänen hienosteluissaan. Minussa on alati asunut kunnianhimoisia pyyteitä, ja nyt näet, että olen ollut oikeassa, sillä kukapa ties, mikä tästä lopuksi tulee?

– Kukapa sen vainenkin ties! – vastasin minä huoaiten. – Minua puolestani tuo ei kovin ilahduta: mieluumpi olisi minulle köyhä kunnon mies kuin tuo hieno gentleman, rikas ja jumalaton, sillä jos minun epäluuloni hänestä ovat oikeat, niin, sen minä vakuutan, ei vapauskoinen ikinä minun lastani saa.

– Kuulepas, isä, – huudahti Moses, – sinä olet liian ankara. Ei Jumala häntä ajatuksista ole tuomitseva, vaan teoista. Itsekussakin on tuhat väärää ajatusta, joita hänessä herää, mutta joita hän ei kykene poistamaan. Vapauskoisuus on tuossa gentlemanissa kukaties jotain ehdotonta, niin että, vaikkapa pitäisi hänen ajatuksiansa vaarinakin, hänen mielipiteensä sittenkin ovat vain pakollisia. Häntä ei niinmuodoin saata erehdyksistä syyttää enempää kuin sellaista kuvernööriäkään, jonka on täytynyt päästää ryntäävä vihollinen kaupunkiin, koskapa sillä ei ole ollut suojelevaa muuria ympärillään.

– Aivan niin, poikani, – vastasin minä, mutta jos tuo kuvernööri kutsumalla kutsuu vihollisen kaupunkiinsa, silloin hän tekee väärin. Ja näin on aina laita niitten, jotka erehdyksen valtaan

antautuvat. Ei heidän vikansa siinä ole, että he näkemänsä todistukset oikeiksi myöntävät, vaan siinä, että he sulkevat silmänsä niin monelta todistukselta, mitä tarjona on. Olkoon niinkin, että ihmisen väärät mielipiteet ovat muodostuneet hänessä vastoin hänen tahtoansa, mutta kun hän ehdoin tahdoin pysyy erehdyksessä tai on huolimaton mielipiteitä muodostaessaan, niin hän on edesvastauksessa virheistänsä tai ansaitsee ylenkatsetta mielettömyytensä tähden.

Vaimoni ryhtyi nyt keskusteluun, syitä ja perustuksia tosin esiin tuomatta. Hän huomautti, kuinka meidän tuttavissamme on paljon viisaita miehiä, jotka ovat vapauskoisia, mutta hyviä aviomiehiä silti. Ja sanoi hän tuntevansa semmoisia älykkäitä tyttöjäkin, jotka kyllä pystyvät kääntämään miehensä oikeaan uskoon.

– Ja kuka tietää, kultaseni, – jatkoi hän, mihin kaikkeen Olivia kykeneekään? Tyttö pystyy puhumaan varsin monenlaisista asioista ja on minun mielestäni hyvinkin perehtynyt riidan-alaisiin kysymyksiin.

– Hyvä ystävä, mistäpä riidan-alaisista kysymyksistä hän olisi lukenut? En muista milloinkaan pistäneeni sellaisia kirjoja hänelle käteen. Sinä arvaat kuin arvaatkin hänen ansionsa liian suuriksi.

– Eipä niinkään, isä! – puuttui Olivia puheeseen. – Minä olen lukenut koko joukon sellaisia kirjoja, niinpä Thwackumin ja Squaren väliset riidat ja Robinson Crusoen ja pakanallisen Perjantain kiistelyt, ja paraillaan minä luen väittelyjä "Taivaallisesta Yljästä."

– Verratonta! – virkoin minä. – Sinä olet kelpo tyttö, ihan kuin luotu kääntämään ihmisiä oikeaan uskoon, mutta menepäs nyt auttamaan äitiä karvikkopiiraitten paistannassa.

KAHDEKSAS LUKU

Lemmenjuttu, joka ei suurtakaan onnea ennusta, mutta josta saattaa olla paljonkin seurauksia.

Seuraavana aamuna tuli mr Burchell taaskin meille. Nuo hänen tiheät käyntinsä eivät minua oikein miellyttäneet, ja siihen minulla oli omat syyni, mutta enhän kumminkaan saattanut kieltää häneltä seuraa ja sijaa takkani ääressä. Työtä hän tosin teki enemmän kuin minkä hänen kestittämisenä maksoi, sillä ripeästi hän puuhasi yhdessä meidän kanssamme, oli nenimmäisenä niittämässä ja päällimmäisnä pieleksellä. Sitä paitsi oli hänellä aina jotain hauskaa sanottavana ajan ratoksi ja työssä virvoitukseksi. Hän oli kerrassaan niin omituinen ja järkevä, että minä pidin hänestä, nauraen ja säälien häntä samalla. Ainoa, mikä minusta oli vastenmielistä, oli hänen kernas silmänsä minun tyttäreeni. Hän tapasi sanoa häntä leikillään pikku morsiamekseen, ja milloin hän kummallekin tyttöselle nauhakimpun toi, sai Sofia aina kauniimman. En tiedä, mikä lieene syynä ollutkaan, mutta päivä päivältä hän vaan kävi miellyttävämmäksi, hänen älynsä esiintyi yhä loistavampana ja hänen yksinkertaisuutensa tiesi yhä enemmän syvää elämän viisautta.

Me söimme ateriat ulkona niityllä. Pöytäliina levitettiin kahisevain heinäin päälle, ja siinä sitä sitten istuttiin tai paremmin sanoen loiottiin yksinkertaisen aterian ympärillä. Mr Burchell piti huolta siitä, että kaikki olivat hilpeällä mielin. Hauskuuden lisäksi viserteli rastaspari kilpaa läheisissä pensaissa, kesy punakerttu tuli noukkimaan murenoita käsistä, ja jok'ainoa ääni oli kuin rauhan kajahdusta.

– Aina kun tällä tapaa istutaan, – virkkoi Sofia, – aina johtuvat mieleeni ne kaksi lempiväistä, jotka, niinkuin mr Gay niin kauniisti kuvailee, toisiansa syleillen kuolivat salaman iskemänä. Siinä on jotain niin liikuttavaa tuossa kuvauksessa, että olen satakin kertaa lukenut sen yhä uudestaan ja aina yhtä suurella ihastuksella.

– Minun mielestäni, – virkkoi poikani, ovat kauniimmatkin kohdat siinä koko joukon heikommat kuin Ovidion Acis ja Galateassa. Roomalainen runoilija osaa paremmin käyttää *vastakohtia*, ja tästä, jos se vain taiteellisesti käsitellään, riippuu liikuttavan kuvauksen koko voima.

– Merkillistä, – arveli mr Burchell, – kuinka nuo teidän mainitsemanne runoilijat ovat, kumpikin kotimaassansa, samalla tavalla kehittäneet runoastia väärään suuntaan, sullomalla säkeet täyteen epiteetejä. Vähempikykyiset ovat huomanneet helpoksi matkia heidän puutteitansa, ja runous Englannissa, niinkuin keisarikunnan viimeisinä aikoina Roomassakin, ei ole muuta kuin kokoelma loistavia kuvia, vailla suunnitelmaa ja keskinäistä yhteyttä, kokonainen jono epiteetejä, jotka helähtävät kauniilta, mutta eivät kohota tunnetta. Mutta, hyvä neiti, muita tässä moittiessani, te kenties katsotte asianmukaiseksi, että annan teille tilaisuutta maksaa samalla mitalla. Enkä minä tätä huomautusta olisi tehnyt, ellei olisi tarkoitukseni siten päästä esittämään tälle seuralle balladia, jossa, niin virheellinen kuin se muutoin onkaan, ei ainakaan ole edellä mainituista vikoja.

Ballaadi

"Käy kanssain laaksoon, erakko,
Ja tuonne näytä tie,
Miss' säde tuikkain viittoaa.
Siell' armasta niin lie...

"Ma väsyksissä harhailen,
Mua painaa, uuvuttaa...

Tääll' erämaata seuraa vain
Taas uusi erämaa."

– Ei sinne, poikain! – vanhus huus.
– Siell' on niin synkkää, voi!
– Se virvatult' on pettävää.
– Sielt' turmios ääni soi.

– Kas tuolla mulla maja pien'.
– Käy vieraakseni vaan!
– On vähät siellä varat, mut
– Ne mielin hyvin jaan.

– Yöks sinne jää, ja minkä voi,
– Sen talo tarjookin:
– Olk'vuoteen, leipää, lepoa
– Ja siunaukseinkin.

– Tuoll' laitumilla laumat käy.
– Ne multa rauhan saa.
– Minua Herra armahti:
– Niit' tahdon armahtaa.

– Mä vuorten rintehiltä vain
– Saan niukan ravinnon.
– On yrtit, heelmät ruokanain,
– Ves' juomanani on.

– Käy, vieras, huoles heitä pois
– Ja mustat murehet!
– Maan lapsen tarpeet vähät on
– Ja lyhyt-aikaiset.

Niin lempeet oli sanat nuo
Kuin kaste taivainen,
Ja nöyrin mielin matkamies
Nyt seuras mökillen.

Syvällä syliss' erämaan
Pien' mökki piilee tuo.
Ja turvan, levon rauhaisan
Se eksyneelle suo.

Ei vartijoita varastot
Vähäiset kaipaakaan:
Siell' oven aukas vieraillen
Puusalpa heikko vaan.

Jo lepoon kutsuu illansuu.

Nyt tulta takkahan!
Ja ehtoollista erakko
Käy rakentamahan.

Hän leipää, hedelmiä tuo
Hymyillen pöytähän,
Ja pitkän illan ratoksi
Satuja kertoo hän.

Ja lattialla leikkiään
Lyö kissa kehräten,
Ja sirkka laulaa raossaan,
Tuli räiskii iloinen.

Mut vieraan kasvot yhä vaan
Hymyä vaille jää.
Suru painaa häntä syvä niin...
Hän itkuun hyrähtää.

Ja syvä suru täytti myös
Erakon sydämen.
– Mikä huoli rintaas rasittaa?
– Oi virka, poikanen!

– Läksitkö linnain loistavain
– Sä huolta karkuhun?
– Vai ystävätkö pettivät,
– Vai petti armas sun?

– Voi, rakkauden riemu on
– Niin halpaa, haihtuvaa.
– Mut kahta halvempi on hän,
– Ken sitä armastaa.

– On nimi vain tuo "ystävyys",
– Se tyyten tenhoo sun,
– Ihanaan uneen painaa, mut
– Herättää itkuhun.

– Ja rakkaus pelkkä hely on,
– On lelu tyttöjen.
– Kenties se viihtyä vielä vois
– Pesässä kyyhkysten.

– Hyi poika! Huoles heitä pois!
– Älä luota naisiin! – Sen
Kun lausui hän, niin puna nous
Jo pojan poskillen.

Ja kas! Uus kauneus elähti
Nyt vieraan kasvoihin,
Niin ihana kuin aamun koi
Ja yhtä kerkeekin.

Mitä tietää katse karttava
Ja povi aaltoisa?
Kas! Poika lempiväinen tuo
On – impi ihana!

"Voi, kurjalle sä anteeks suo!"
Huus' impi tuskissans'.
"Tän huoneen saastutin mä, voi,
Miss' asut Herras kanss'!

"Mun tyttö raukan lempi vain
Se saattoi kulkemaan.
Ha'in rauhaa, mutta löysinkin
Mä epätoivoa vaan.

"Rannalla Tynen asuttiin
Kanss' armaan taattosein.
Kaikk' aarteet linnan säädetty
Mun oli omaksein.

"Mua kodist' armaast' ottamaan
Moni ritar' uljas riens.
Ken lemmestä, ken rikkaun vuoks
Se sinne ohjas tiens.

"Muassa muitten usein näin
Myös nuoren Edwinin,
Mut lempeään ei pukenut
Hän koskaan sanoihin.

"Varoja, valtaa vailla hän,
Ja halp' ol' pukukin,
Mut viisas, uljas oli hän —
Siks' mulle rakkahin.

"On armas aamun aurinko
Ja kaste hiljainen,
Mut armahampi Edwinin
Olj sydän herttainen

"Puu väikky kasteen helmissä,
Mut väikky hetken vaan:
Hän kaste oli, mut mua voi!
Mä väikyin hetken vaan.

"Ma liehuin kevytmiellä niin,
Mun syömen' ilkamoi:
Kun lemmen tuskaa kärsi hän,
Se mulle riemun toi.

"Hän pilkkaan vihdoon väsähtyi,
Mun jätti, ylpeän,
Ja erämaihin poistui pois
Ja siellä kuoli hän.

"Mun syyni on, ja hengellään
Sen tahdon sovittaa:
Niin, siihen, missä lepää hän,
Ma tahdon nukahtaa.

"Näin päätyköön tää toivoton,
Tää kurja elämä,
Mun tähten' Edwin kuoli, – nyt
Mä hänen tähtensä."

– Luoja varjelkoon! – huus toinen
Hänet syliins' sulkikin:
Tää hämmästyí, mut – olikin
Sylissä Edwinin.

– Mun Angelinan', katsohan,
– Tunnethan, armaisen'?
– Sun Edwinis taas kutsuttiin
– Elohon, lempehen.

– Lepäjä taas mun rinnallain,
– Käy onnen nautintaan. —
"Emmehän enää, armas oi,
Eroa milloinkaan?"

– Ei, emme koskaan! Lemmellen
– Elämme yksin ain'.
– Ja koska viime hetkes lyö,
– Se mullekin lyö vain.

Tätä balladia näkyi Sofia kuuntelevan mielihyvällä, jopa hellin tuntein.

Mutta äkkiä häiritsi meidän rauhaamme pyssyn laukaus aivan lähellä. Heti sen jälkeen syöksi muuan mies pensas-aidan läpi saalistaan noutamaan. Se oli squiren kotisaarnaaja. Hän oli ampunut yhden niitä rastaita, jotka niin monasti olivat meidän ratoksemme laulleet. Niin läheinen kova laukaus oli säikäyttänyt meidän tyttäremme. Sofian minä huomasin painautuneen peloissaan mr Burchellin syliin suojaa hakemaan. Metsästäjä tuli esiin ja pyysi anteeksi, että oli häirinnyt meitä, vakuuttaen, ett'ei hän tiennyt meidän olevan niin lähellä. Hän istahti nuoremman tyttäreni viereen ja, metsämiehen tapaan, tarjosi hänelle tän'aamuksen saaliinsa. Toinen oli jo kieltäymäisillään,

mutta salainen silmäys äidiltä sai hänet korjaamaan erehdyksensä ja vastaan-ottamaan tarjouksen, vaikka jonkunlaisella epäröimiselläkin. Vaimoni ei malttanut taaskaan olla ilmituomatta ylpeyttään: hän kuiskasi näet minulle huomanneensa, kuinka Sofia oli tehnyt kotisaarnaajaan yhtä valtavan vaikutuksen kuin Olivia squireen. Minä puolestani luulin, ja paremmallakin syyllä, Sofian huomion kääntyneen aivan toisaanne.

Kotisaarnaajan asiana oli tehdä meille tiedoksi, että mr Thornhill oli hankkinut soittoniekkvoja ja virvoituksia ja aikoo tänä iltana toimittaa nuorille neitosille tanssiaiset kuutamossa nurmikolla pappilan edustalla.

– Täytyy tunnustaa, – jatkoi hän, – että minä erityisistä syistä tahdoin olla ensimmäinen tämän sanan saatannassa. Toivon näet, että palkinnoksi saan miss Sofian lupautumaan minun tanssikumppalikseni.

Tyttäreni vastasi, ett'ei hänellä ole mitään sitä vastaan, jos se vaan kunnialla tapahtua taitaa.

– Mutta kas tässä, – lisäsi hän, katsahtaen mr Burchelliin, – tässä on muuan gentleman, joka on ollut minun toverinani päivän töissä, ja kohtuullistahan on, että hän tulee osalle päivän huvituksiinkin.

Mr Burchell kiitti häntä hänen ystävällisyydestään, mutta luovutti hänet kotisaarnaajalle, lisäten, että hänen täytyy tänä iltana astua vielä viisi peninkulmaa erääsen taloon, jonne hänet on kutsuttu uutisjuhlan viettoon.

Tuo kieltäytyminen tuntui minusta hiukan omituiselta. Enkä saattanut sitäkään käsittää, kuinka minun ymmärtäväinen Sofiani saattaa noin taloudellisesti rappiolla olevalle miehelle antaa etusijan sellaisen rinnalla, jolla on paljoa suurempia tulevaisuuden toiveita. Mutta samoin kuin miehet useimmiten osaavat oikeaan, naisten ansioita arvostellessansa, samoin naisetkin usein arvostelevat meitä oikein. Eri sukupuolet näkyvät olevan määrätty toistensa tähystelijöiksi ja kumpikin omalla tavallaan parhaiten pystyvän tarkastelemaan toistansa.

YHDEKSÄS LUKU

Kaksi ylhäistä naista seuraan. Hienompi asu näkyy tietävän aina hienompaa sivistystäkin.

Tuskin oli mr Burchell sanonut jäähyväiset ja Sofia lupautunut kotisaarnaajan tanssitoveriksi, kun jo pienet poikani juoksujalassa riensivät ilmoittamaan, että squire on tulossa meille, mukanaan suuri seura.

Pappilaan palattuamme, oli hovinherra jo siellä, mukanaan kaksi hänen talouteensa kuuluvaa herraa ja kaksi nuorta ladyä upeissa puvuissa. Nämä hän esitti meille ylhäisinä ja hienoina naisina pääkaupungista.

Meillä ei sattunut olemaan tarpeeksi istuimia koko seuralle, mutta mr Thornhill ehdotti heti, että kukin herra istuisi naisen sylissä. Minä panin kerrassaan tätä vastaan, huolimatta vaimoni moittivasta silmäyksestä. Moses lähetettiin senvuoksi lainaamaan pari tuolia, ja kosk'ei meillä ollut tarpeeksi naisia kontratanssia varten, niin läksi kaksi herraa hänen kerallaan, saamaan tanssijoille pareja. Pian oli tuolit ja tanssitoverit hankittu. Herrain mukana näet palasivat naapurini Flamboroughin ruusunpunaiset tyttäret, prameillen punaisissa nauhoissa.

Yhtä kovan onnen kohtaa ei oltu otettu lukuun: miss Flamboroughit olivat tunnetut parhaimpina tanssijoina koko pitäjässä, osasivat sekä hypikkeet että pyörikkeet perinpohjin, mutta olivat aivan outoja kontratanssissa. Se saattoi meidät ensi alussa hiukan hämille, mutta muutaman sysäyksen ja nykäyksen perästä se heiltäkin vihdoinkin sujui varsin hyvin. Musikkina oli kaksi viulua, pilli ja käsirumpu. Kuu paistoi heleästi. Mr Thornhill ja vanhin tyttäreni alkoivat tanssiaiset, katsojain ihastella, sillä naapureita oli tullut suurin määrin, saatuaan kuulla tanssihankkeista. Tyttäreni se liikkui niin keveästi ja notkeasti, ett'ei äiti voinut salata sydämensä ylpeyttä, vaan vakuutti minulle, että niin nokkelasti kuin tuo tytön tynkä tuossa pyöriikin, niin äidiltä ne on varastettu jok'ikinen askel. Lontoolaiset ladyt panivat parastansa, liikkuaakseen yhtä keveästi, mutta turhaan. Siinä he uiskentelivat ja hytkähtelivät ja hiueskelivat ja hypähtelivät, mutta ei ottanut mikään oikein onnistuakseen. Töllistelijät tosin sanoivat tuota kauniiksi, mutta naapuri Flamborough huomautti, että miss Livyn jalkain tapsutus se on kuin musikin kaikua vaan.

Kun tanssia oli kestänyt tunnin verran, ehdottivat lontoolaiset ladyt, että lakattaisiin; pelkäsivät näet vilustumista. Toinen heistä ilmaisi ajatuksensa minun mielestäni jotenkin karkein sanoin, lausuen, että hän on *"totta toisen kerran, niin hiessä, että vaikka vettä kierrä."* Sisään tultuamme oli siellä valmiina upea illallinen, kylmiä ruokia, jotka mr Thornhill oli tuottanut mukanaan. Keskustelu oli vähemmän vilkasta kuin tähän saakka. Lontoolaiset ladyt sysäsivät nyt Sofian ja Olivian kokonaan varjoon, sillä heidän puheensa aineina oli yksinomaa ylhäisen maailman elämä, korkeasukuisten seurat ja muut hienot asiat, niinkuin taidemaalaukset, kauneudenaisti, Shakespeare ja sointuvat lasit. Pari kertaa heiltä tosin, meidän suureksi kauhuksemme, pääsi kirous, mutta sitä minä luulin vaan yhä varmemmaksi merkiksi ylhäisestä syntyperästä. (Myöhemmin minä vasta sain tietää, että kiroilemista pidetään hienoimmissakin piireissä peräti sopimattomana.) Heidän upea pukunsa se kumminkin katki suojelemaan harsoonsa kaikki karkeudet heidän puheessaan.

Tyttäreni katselivat ilmeisellä kateudella heidän hienoa käytöstään, ja jos siinä mikä nurinkuriselta näytti, niin heti se pantiin kaikkein korkeimman sivistyksen laskuun. Mutta heidän alentuvainen kohteliaisuutensa se se kävi yli kaiken muun. Toinen heistä arveli, että miss Olivialle olisi ollut suureksi eduksi, jos hän olisi hiukan enemmän liikkunut maailmassa. Ja toinen lisäsi, että yksi ainoa talvi Lontoossa tekisi miss Sofiasta ihan uuden ihmisen. Vaimoni oli yhtä mieltä kumpaisenkin kanssa eikä sanonut mitäkään niin hartaasti halajavansa kuin että hänen tyttärensä saisivat edes yhden talvikauden oppia hienoja tapoja. Tuohon en minä saattanut olla huomauttamatta, että heidän

sivistyksensä on nytkin jo suurempi kuin varat sallivat, ja että runsaampi määrä hienostumista tekisi vain vaaran-alaiseksi heidän köyhyytensä ja herättäisi heissä pyyteitä, joihin heillä ei ole oikeutta.

– Ja mistä, – huudahti mr Thornhill, mistäpä huvituksesta tarvitsisi kieltäytyäkään niitten, jotka voivat sellaisia itselleen hankkia? Minulla puolestani on varoja tarpeeksi; rakkaus, vapaus ja hovit – siinä minun elämäni ohjeet. Mutta – hiisi vieköön! – jos puolet minun omaisuuttani saattaisi viehättävälle Olivialleni tehdä mielihyvän, niin se olisi hänen omansa, enkä vaatisi muuta vastalahjaa kuin saada liittää itseni lahjan lisäksi.

Tunsin sen verran maailmaa, tietääkseni, että tuo on vaan turhaa korupuhetta, jonka takana piilee mitä kehnoin tarkoitus, mutta minä hillitsin suuttumukseni.

– Sir, – virkoin minä, – se perhe, jota te nyt alentuvasti kunnioitatte läsnäolollanne, on kasvatettu yhtä herkkään kunniantuntoon kuin tekin. Jok'ainoa yritys sen loukkaamiseen tuottaisi mukanaan mitä turmiollisimmat seuraukset. Kunnia, sir, on ainoa omaisuus, mitä meillä nykyjään on, ja tätä viimeistä aarrettamme meidän täytyy vaalia erityisen tarkalla huolella.

Pian minun kumminkin tuli paha mieli siitä, että niin innokkaasti olin nämä sanat lausunut, sillä squire otti minua kädestä ja vannoi käsittävänsä minun kiivauteni, vaikk'ei sanonut voivansa hyväksyäkään minun epäluulojani.

– Ja mitä teidän viittaukseenne tulee, – jatkoi hän, – niin minä vakuutan, ett'ei mikään ollut mielestäni kauempana kuin moinen ajatus. Ei, kaiken sen nimessä, mikä viehättää ja lumoo! Sellainen siveys, joka kysyy säännöllistä piiritystä, ei ole milloinkaan minua miellyttänyt, sillä kaikki minun lemmenseikkailuni ovat käyneet käden kääntämässä.

Lontoolaiset ladyt eivät olleet kuulevinaankaan viimeisiä sanoja, ja näyttivät panneen kovin pahakseen moisen ujostelemattomuuden; he rupesivat varsin ymmärtäväisesti ja vakavasti puhelemaan siveellisestä hyvästä avusta. Siihen puheeseen yhdyin pian minäkin vaimoni ja kotisaarnaajan kanssa. Lopulta täytyi squirekin tunnustaa katuvansa entisiä huimapäisyyksiään. Me puhelimme kohtuullisen elämän tuottamasta ilosta ja puhtaan omantunnon päivänpaisteisesta rauhasta. Minä olin hyvilläni siitä, että pienetkin pojat saivat olla valveilla yli määrääjän, sillä tällainen mieltä ylentävä keskustelu tekee, arvelin minä, heidänkin hyvää.

Mr Thornhill meni sitäkin kauemmas ja kysyi, enkö minä ottaisi pitääkseni iltarukousta. Siihen minä suostuin ilomielin. Ja näin vietettiin ilta mitä hauskimmasti, kunnes vieraat vihdoon rupesivat tekemään lähtöä. Ladyjen näkyi olevan varsin haikea erota minun tyttäristäni, joihin he sanoivat kiintyneensä erityisellä mielihyvällä, ja pyysivät yhdessä, että tyttäreni tulisivat saattamaan heitä kotia. Squire yhtyi tähän pyyntöön, saaden siihen vaimoltanikin kannatusta. Tytärten katseista minä huomasin, että heidänkin hyvin mielensä tekee. Tässä pulmallisessa tilassa minä koetin vetää esiin moniaita vastasyitä, mutta kun tyttäreni yks kaks kumosivat ne, niin täytyi minun vihdoin lausua jyrkkä kiello. Ja siitä oli seurauksena, ett'en minä koko seuraavana päivänä saanut osakseni kuin nyrpeitä katseita ja lyhyitä vastauksia.

KYMMENES LUKU

Perhe koettaa jäljitellä ylhäisiä. Kuinka kurjasti sen käykään, joka yrittää esiintyä toisin kuin olot sallivat.

Minä aloin huomata, että kaikki minun pitkät ja hartaat puheeni kohtuullisuudesta, yksinkertaisista tavoista ja tyytyväisyydestä olivat kaikuneet kuuroille korville. Ylhäisten puolelta meidän osaksemme tullut huomio oli herättänyt sen ylpeyden, jonka minä olin vain uneen uuvuttanut, kykenemättä sitä poistamaan. Ikkunalaudat meillä olivat jälleen, kuten entis-aikoinakin, täynnään koruvesiä kaulaa ja kasvoja varten. Aurinkoa ruvettiin pelkäämään vihollisena ulko-ilmassa ja tulta kasvojen värin turmelijana sisässä. Vaimoni arveli, että aikaisin nouseminen tarvelee tytärten silmiä, että iltapäivällä työskentelemisestä nenä tulee punaiseksi, ja vakuutti, että kädet pysyvät valkoisina ainoastaan silloin kuin ei niillä tee mitään työtä. Ja niinpä Yrjö pojan paidat jäivätkin kesken, ja naisväki ryhtyi jälleen neulomaan gaasejansa ja kirjaamaan kanevoitansa. Flamboroughin tyttö parat, heidän entiset iloiset kumppalinsa, jäivät nyt syrjään: he olivat liian vähäpätöisiä tuttavlia. Nykyään oli puheen-aineena yksinomaan ylhäisen maailman elämä, korkeasukuisten seurat ja taidemaalaukset, kauneuden aisti, Shakespeare, sointuvat lasit.

Olisi tämä kaikki vielä käynyt laatuun, ellei muuan mustalais-akka olisi povauksillaan nostanut meitä ihan huipuille saakka. Tuskin oli tuo ruskeaihoinen sibilla saapunut taloon, niin jo riensivät tytöt minun luokseni pyytämään shillingiä kumpikin, vetääkseen hopearistin akan kouraan. Minä olin, totta puhuen, jo väsynyt olemasta yhtämittaa ymmärtäväisenä, ja niinpä en osannut nytkään heidän pyyntöänsä kieltää, minua kun miellytti nähdä heidät onnellisina. Shillingin saivat kumpainenkin, vaikka – se olkoon perheen kunniaksi sanottu eivät he milloinkaan rahatta olleet, sillä kumpaisellakin oli äidiltä saatu guinea taskussa, kannettavana sillä nimenomaisella ehdolla, ett'ei sitä milloinkaan saa särkeä.

Oltuaan jonkun aikaa lukon takana mustalaisakan kanssa, tyttäret palasivat, ja minä näin jo heidän silmistään, että jotain suurenmoista heille oli ennustettu.

– No, tyttöset, mitenäs kävi? Virkapas, Livy, hyvätkö teit kaupat povarin kanssa?

– Kuules, isä hyvä! – vastasi hän. – Minkähän henkien kanssa hän oikein lieneekään liitossa? Hän vakuutti kivenkovaa, ett'ei kulu vuottakaan, niin minä joudun naimisiin squiren kanssa.

– No niin. Entäs sinä, Sofia lapseni? kysäisin minä. – Minkäs miehen sinä saat?

– Minä saan lordin, heti kuin sisareni on viettänyt häänsä squiren kanssa.

– Mitenkä? – huudahdin minä. – Senkö verran te vain saittekin kahdella shillingillä! Ette muuta kuin yhden lordin ja yhden squiren kahdella shillingillä! Tyttö hupakot! Minä olisin puolta vähemmästä luvannut teille prinssin ja indialaisen nabobin.

Tyttöjen uteliaisuudesta oli kumminkin varsin vakavia seurauksia. Meillä ruvettiin näet ajattelemaan, että tähdissä on meille säädetty jotain erinomaisen korkeata, ja niinpä jo ennakolta nautittiin tulevasta mahtavuudesta.

Tuhansia kertoja on jo huomattu, ja minä vakuutan sen kerran vielä, että onnellisessa toivossa eletyt hetket ovat ihanammat kuin ne, jolloin onnea jo todella nautitaan. Edellisessä tapauksessa me laitamme ruuat oman ruokahalumme mukaan, jälkimmäisessä ne meille luonto laittaa.

Mahdoton on uudestaan kuvata kaikkia niitä kauniita unelmia, joihin me itsemme uuvutimme. Me näimme jo, kuinka meidän olomme paranemistaan paranevat, ja koska koko pitäjä vakuutti squiren olevan rakastuneen minun tyttäreeni, niin rakastui Oliviakin häneen: tuo tunne se puhumalla puhuttiin tyttöön. Näinä ihanina aikoina vaimoni näki myötäänsä mitä suloisimpia unia, joita hän sitten aamulla kertoi meille suurella juhlallisuudella ja tyyten tarkoin. Väliin hän oli nähnyt ruumis-arkun ja pääkallon ja sen alla kaksi luuta ristissä: se tiesi, että ennen pitkää saadaan häitä; vuoroin taas oli tytärten taskut täynnä vaskirahoja: se oli ihan varma merkki, että taskut vähän ajan perästä ovat pullollaan kultarahoja. Enteitä oli tyttärillä itselläänkin. He tunsivat kummallisia suuteloita huulillaan;

he näkivät renkaita kynttilöissä; kukkaroita sävähteli ilmaan takkavalkeasta, ja oikeita lemmenkuplia pulppuili jok'ikisen teekupin pohjalta.

Viikon lopulla tuli lontoolaisilta ladyiltä kirje, jossa he lähettävät meille terveisiä ja toivovat saavansa nähdä koko meidän perheemme ensi sunnuntaina kirkolla. Koko lauantai-aamun näkyi vaimollani ja tyttärillä olevan sen johdosta pitkiä yhteisiä neuvotteluja. Silloin tällöin luotiin minuun katseita, jotka tiesivät salaisia hankkeita. Minussa nousi, suoraan sanoen, kovia epäluuloja: jotain hassua tietenkin mietitään siihen suuntaan, mitenkä huomenna esiinnyttäisi oikein prameasti. Illalla he aloittivat sotaretkensä minua vastaan kaikkien sääntöjen mukaan, ja vaimoni otti ollakseen piirityksen johtajana.

Teetä juotuamme ja huomattuaan minun olevan hyvällä tuulella, he ryhtyivät rynnäkköön.

– Huomenna, Charles kulta, mahtaa kirkolle tulla hyvin hienoa väkeä.

– Kukaties, – vastasin minä, – vaikka mitäpäsinä siitä huolehdi? Saarnan saatte kuulla, tulkoon sinne väkeä tai olkoon tulematta.

– Sitähän minä juuri toivon, – virkkoi hän, – mutta katsos, kultaseni, meidän täytyy esiintyä niin sievästi kuin mahdollista, sillä kukas sen tietää, mitä tapahtuukaan?

– Sinun varovaisuutesi, – vastasin minä, on kaikin puolin kiitettävä. Sievä käytös ja esiintyminen kirkossa, sehän se minua miellyttääkin. Rakkaus ja nöyryys, ilo ja tyyneys, sitä meiltä vaaditaan ennen kaikkea.

– Niin juuri! – huudahti hän; – sitähän minäkin. Mutta pitäähän meidän mennä kirkolle niin sopivalla tavalla kuin suinkin eikä niinkuin mitkä moukat.

– Sinä olet aivan oikeassa, armaani, – vastasin minä. – Olin juuri ehdottamaisillani ihan samaa. Sopiva kirkonkäynnin tapa on se, että mennään kirkkoon niin varhain kuin mahdollista. Sitenhän saa aikaa hurskaisin tutkisteluksiin, ennenkuin jumalanpalvelus alkaa.

– No mutta, Charles! – keskeytti hän. – Onhan se totta kaikki tuo, mutta en minä nyt sitä. Minä tarkoitan, että meidän pitää mennä sinne hienolla tavalla. Kirkollehan on, niinkuin tiedät, kaksi peninkulmaa, ja minun täytyy sanoa, ett'ei minua ensinkään miellyttäisi nähdä tyttärieni kulkea laahustavan penkkiinsä ihan palavissaan ja tulipunaisina, niinkuin vast'ikään olisivat voittaneet palkinnon kilpajuoksussa. Ei, kultaseni, vaan näin minä ehdotan: meillähän on kaksi kyntöhevosta; sälkö se on ollut meidän talossa jo yhdeksän vuotta, ja sen pari, Vaapukka, ei ole tehnyt mit'ikisen mitään kokonaiseen kuukauteen. Laiskuuttaan vaan ovat lihonneet kumpikin. Miks'ei ne sais tehdä työtä niinkuin mekin? Ja annas, kun Moses hiukan siivoaa niitä ja sukii, niin ne välttävät vielä vallan hyvin, sen minä sanon.

Minä väitin, että paljoa hienompaa on mennä jalan kuin moisilla viheliäisillä juhzilla, sillä Vaapukka on kaihisilmä ja sälöllä ei ole häntää. Eikä niillä ole milloinkaan ratsastettu, ja niillä on senkin tuhannet oikut. Eikä meillä ole kuin yksi ainoa satula ja ratsutyyny koko talossa. Kaikki nämä väitteet kumottiin, niin ett'ei minun auttanut muuta kuin antaa perää.

Seuraavana aamuna minä huomasin heidän täydessä hommassa keräilevän retkelle tarvittavia esineitä, mutta kun kaikki tuo näkyi kysyvän vielä paljonkin aikaa, niin minä läksin edeltä yksinäni kirkolle. Muut lupasivat heti tulla perässä.

Turhaan odottelin heitä tunnin verran kuoripöydän ääressä, mutta kun ei heitä kuulunut, täytyi minun aloittaa, ja sitten toimitin jumalanpalveluksen loppuun asti, hiukan levotonna kotiväen viipymisen tähden. Levottomuuteni kasvoi kasvamistaan, kunnes kirkonmenot päätettyäni läksin astumaan ajotietä, jota oli viisi peninkulmaa. (Jalkatietä ei olisi ollut kuin kaksi.) Puolimatkassa näin kulkueen verkalleen liikkuvan kirkolle päin: vaimoni, Moses ja pikku pojat toisen ja tyttäret toisen hevosen seljässä. Minä tiedustelemaan syytä heidän viipymiseensä, mutta huomasin pian heidän katseistaankin, että heillä oli mahtanut olla senkin seitsemän vastusta matkalla. Ensinnäkin eivät hevoset olleet tahtoneet lähteä liikkeelle ollenkaan, kunnes mr Burchell ystävällisesti kyllä oli ruoskalla saanut ne kulkemaan pari sataa yardia eteenpäin. Sitten olivat vaimoni ratsutyynyn hihnat katkenneet, niin että täytyi pysähtyä laittamaan niitä kuntoon. Sen jälkeen oli toisen hevosen

päähän pistänyt seisahtua keskelle tietä, josta sitä ei saatu liikkeelle hyvällä eikä pahalla. Tässä surkuteltavassa tilassa he paraillaan olivat, minun saapuessani heidän luokseen. Kosk'ei kumminkaan mitään varsinaista vahinkoa ollut tapahtunut, niin en tuota vastoinkäymistä todellakaan kovin pahakseni pannut, sillä siinä oli minulla oleva monta aihetta voitonriemuun ja tyttärilleni hyvä opetus nöyryyteen.

YHDESTOISTA LUKU

Perhe päättää kumminkin pitää päätään pystyssä.

Huomenna, Mikonpäivän aattona, oli meidät kutsuttu Flamboroughiin pähkinöitä paahtamaan ja leikkimään. Viimeiset kolaukset olivat meitä hiukan nöyryyttäneet; muutoin me olisimme halveksien hyljänneet moiset kutsut, mutta nyt koetimme olla tyytyväisiä.

Arvoisan naapurin hanhenpaisti ja puddingi olivat varsin maukkaita ja kotiolut, semmoisenkin tuntijan mielestä kuin vaimoni, aivan erinomaista. Juttujen kertominen sitä vastoin ei onnistunut naapurilta yhtä hyvin. Hänen kertomuksensa olivat pitkiä ja kuivia ja koskivat yksinomaa häntä itseänsä. Jo me senkin seitsemän kertaa olimme niitä kuulleet ja nauraneet niille, mutta kohteliaisuudesta täytyi nauraa kerta vielä.

Mr Burchell, joka oli mukana hänkin, ja jota viattomat ajanvietot aina huvittivat, pani tytöt ja pojat sokkosille. Vaimonikin taipui yhtymään joukkoon, ja minun oli mieleni hyvä, nähdessäni, ett'ei hän vielä ole liian vanha. Me naapurin kanssa katselimme muitten iloa ja nauroimme jokaiselle sukkelalle tempulle, muistellen, kuinka nokkelia ja vikkeliä me olimme olleet nuorina. Sitten he leikkivät "arvaa, kuka löi", ja sitten seurasi kysymyksiä ja vastauksia, ja vihdoinkin ruvettiin "tohvelia ajamaan." Koska tämä vanhan-aikuinen leikki lienee monellekin tuntematon, niin selitettäköön se muutamalla sanalla. Seura käy lattialle istumaan piiriin. Yksi seisoo keskellä ja koettaa tavoittaa tohvelia, jota muut siirtävät miehestä mieheen toistensa jalkain alitse, niinkuin sukkulaa. Ja kosk'ei piirin keskellä seisoja saata yht'aikaa nähdä joka puolelle, niin ilmenee tämän leikin suuri kauneus juuri siinä, että se, kellä tohveli kulloinkin sattuu olemaan, koettaa sen korolla lyödä etsijää siihen kohtaan, jota hän kaikista vähimmin osaa varoa.

Olivia oli paraillaan keskellä piiriä, saaden lopsauksia milloin puolelta, milloin toiselta ja tulipunaisena, harmissaan huutaen kuin paras huutorättäri: "ei saa tehdä vilppiä, ei saa tehdä vilppiä", kun – voi kauhistus ja häpeä! – kukapas muu tuli sisään, kuin juuri meidän ylhäiset lontolaiset tuttavamme, lady Blarney ja miss Carolina Wilhelmina Amelia Skeggs! Ei maksa kuvatakaan tätä uutta masennusta: kovin tulisi kuva laiha. Hyväinen aika! Esiintyä niin korkeasti sivistyneitten ladyjen nähden näin alentavassa asemassa! Mutta mitäpä sen parempaa saattoi odottaakaan moisesta moukkain leikistä, minkä mr Flamborough oli esittänyt! Hetken aikaa me olimme kuin pilvistä pudonneita, hämmästyksestä ihan kivettyneitä.

Ladyt olivat käyneet meillä ja tulleet sitten tänne meitä tapaamaan, he kun kaikin mokomin tahtoivat saada tietää, mikä oli eilen estänyt meidän naisia tulemasta kirkolle. Olivia otti ollakseen puhemiehenä ja selitti koko sattuman syyt, rakasta kreivitärtämme Hanover-squaren varrella, ei nykyään enää kirjoiteta muuta kuin pelkkää jokapäiväistä; hienoa maailmaa niissä ei kuulu, ei näy.

("Höröntöröä!")

– Armollinen neiti, – virkkoi toinen, – "tehän unohditte omat runonne Lady's Magazinesa. Myöntänette toki, ett'ei niissä ole mitään halpamaista. Vai eikö meillä siitä lähteestä ole enää mitään odotettavissa?"

("Höröntöröä!")

– No mutta, rakas ystävä! – puhui lady. – Tiedättehän te, että minun lukijani ja seuranaiseni on jättänyt minut, mennen naimisiin kapteeni Roachin kanssa, ja kosk'en minä heikoilta silmiltäni saata kirjoittaa itse, niin olen jonkun aikaa tiedustellut, mistä saisin toisen kirjurin. Sopivaa henkilöä ei ole helppo löytää, ja eihän kolmekymmentä puntaa mikään suuri palkka ole sivistyneelle kunnon tytölle, joka osaa lukea, kirjoittaa ja käyttäytyä hienosti seuroissa. Ja mitä Lontoon nuoriin tyttöihin tulee, niin niitähän ei voi sietää ensinkään.

("Höröntöröä!")

– Sen minä kyllä tiedän kokemuksestanikin! – huudahti miss Skeggs, – sillä kolmesta seuranaisesta viimeisen puolenvuoden kuluessa yksi ei ottanut ommellakseen liinavaatteita edes

tuntiakaan päivässä; toisen mielestä oli viisikolmatta guineaa liian pieni palkka, ja kolmas minun piti panna pois, koska epäilin hänen seikkailevan kotisaarnaajan kanssa. Siveys, rakas lady Blarney, siveys on erinomainen avu, mutta mistäpä sitä nykyaikana löytää?

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.